

CONV 216/02

ΣΗΜΕΙΩΜΑ

της :	Προεδρείου
προς :	τη Συνέλευση
Θέμα :	Οι νομοθετικές διαδικασίες (συμπεριλαμβανομένης της διαδικασίας του προϋπολογισμού) :
	- πορεία των εργασιών

Παρατίθεται για τα μέλη της Συνέλευσης στο Παράρτημα έγγραφο προβληματισμού για τις νομοθετικές διαδικασίες, συμπεριλαμβανομένης της διαδικασίας του προϋπολογισμού.

Το παρόν έγγραφο και τα πεδία προβληματισμού που καθορίζονται στο Κεφάλαιο IV έχουν ως στόχο να αποτελέσουν τη βάση της συζήτησης που θα διεξαχθεί κατά τη σύνοδο ολομέλειας της Συνέλευσης, στις 12-13 Σεπτεμβρίου 2002.

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Η νομοθετική διαδικασία έχει εξελιχθεί σημαντικά μετά τη Συνθήκη της Ρώμης της 25ης Μαρτίου 1957, η οποία χαρακτηριζόταν κυρίως από το μονοπώλιο πρωτοβουλίας της Επιτροπής και από την εξουσία λήψης αποφάσεων του Συμβουλίου, ενώ το μόνο δικαίωμα που διέθετε το Κοινοβούλιο ήταν να ζητείται η γνώμη του (απλή διαβούλευση, μία ανάγνωση). Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (άρχισε να ισχύει την 1η Ιουλίου 1987) εισήγαγε τη διαδικασία συνεργασίας (δύο αναγνώσεις) όσον αφορά την εφαρμογή της εσωτερικής αγοράς, η οποία όμως στην πράξη έχει σήμερα περιπέσει σε αχρησία, εξαιρουμένου του πλαισίου της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης. Η Συνθήκη του Μάαστριχτ (άρχισε να ισχύει την 1η Νοεμβρίου 1993) εισήγαγε τη διαδικασία συναπόφασης, η οποία εφαρμόστηκε κατ' αρχάς σε 15 τομείς και εν συνεχεία επεκτάθηκε σε 24 με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ (άρχισε να ισχύει την 1η Μαΐου 1999). Η Συνθήκη της Νίκαιας διεύρυνε περισσότερο τον τομέα εφαρμογής της ώστε σήμερα να αποτελεί την κυρίαρχη νομοθετική διαδικασία. Δύο κύρια στοιχεία τη διακρίνουν από τη διαδικασία συνεργασίας: η φάση της συνδιαλλαγής και το γεγονός ότι είναι αδύνατο το Συμβούλιο να επιβάλει τη βούλησή του στο Κοινοβούλιο ακόμη και με ομοφωνία.
2. Η διαδικασία του προϋπολογισμού έχει επίσης εξελιχθεί σημαντικά. Παρά το γεγονός ότι ο διάλογος μεταξύ των δύο αρμόδιων για τον προϋπολογισμό σκελών, του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, πέρασε δύσκολες φάσεις και οδήγησε ακόμη και σε αντιδικίες ενώπιον του Δικαστηρίου, τα θεσμικά όργανα κατέβαλαν προσπάθειες - ιδίως με την έγκριση διοργανικών συμφωνιών - να θεσπισθούν διαδικασίες με στόχο μια μεγαλύτερη δημοσιονομική πειθαρχία και τη βελτίωση της διαδικασίας του προϋπολογισμού, όπως προβλέπεται στο άρθρο 272 της Συνθήκης ΕΚ.
3. Οι προσπάθειες αυτές συνέβαλαν αναμφίβολα στην ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμότητας, της διαφάνειας και της αποτελεσματικότητας των εν λόγω διαδικασιών, οι οποίες όμως διακρίνονται από πολυπλοκότητα με αποτέλεσμα να καθίστανται δυσνόητες και η εξέλιξή τους να μπορεί να παρακολουθείται μόνο από ειδικούς, όπως συμβαίνει συχνά. Οι πολίτες απαιτούν απλούστερες διαδικασίες και επιθυμούν να μπορούν να αντιλαμβάνονται τα διακυβεύματα και να γνωρίζουν τον τρόπο με τον οποίο νομοθετεί η Ένωση.
4. Έχει ήδη αποδειχθεί (βλ. έγγραφο CONV 162/02 της 13ης Ιουνίου 2002 σχετικά με τα νομικά μέσα: το ισχύον σύστημα) ότι τα νομικά μέσα που προβλέπονται στις Συνθήκες είναι πολλά και περίπλοκα. Το παρόν σημείωμα αφορά τις νομοθετικές διαδικασίες και τη διαδικασία του

προϋπολογισμού που ισχύουν σήμερα και έχει ως στόχο να διευκολύνει τον προβληματισμό σχετικά με την ανάγκη απλούστευσής τους, χωρίς αυτό να σημαίνει φυσικά οπισθοχώρηση σε σχέση με την τάση εφαρμογής δημοκρατικότερων και αποτελεσματικότερων μηχανισμών. Το παρόν έγγραφο περιγράφει μόνο τις νομοθετικές διαδικασίες αυτές καθαυτές και τη διαδικασία του προϋπολογισμού, σε συνάρτηση με τη νομοθετική δραστηριότητα. Ως εκ τούτου, δεν αναφέρονται οι διαδικασίες που εμπίπτουν στους τίτλους V (ΚΕΠΠΑ) και VI (ΔΕΥ) της ΣΕΕ (ακόμη και αν ορισμένες πράξεις που εκδίδονται στα πλαίσια του τίτλου VI μπορούν να θεωρηθούν νομοθετικές πράξεις, π.χ. το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης). Για τους ίδιους λόγους, το παρόν σημείωμα δεν εξετάζει ούτε τις διαδικασίες σχετικά με τη διαπραγμάτευση και τη σύναψη διεθνών συμφωνιών (γνώμη ή σύμφωνη γνώμη του Κοινοβουλίου, σύμφωνα με τους όρους που προβλέπονται στο άρθρο 300, παράγραφοι 2 και 3 ΣΕΚ).

5. Στόχος του παρόντος σημειώματος είναι κυρίως να περιγράψει – με τρόπο βεβαίως μη εξαντλητικό - τον τρόπο διάρθρωσης του διαλόγου μεταξύ των θεσμικών οργάνων, από τη φάση της νομοθετικής πρωτοβουλίας έως την έκδοση της πράξης και να αναδειχθεί για το σκοπό αυτό ο ρόλος του Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής καθώς και άλλων οργάνων τα οποία συνδέονται καθ' οιονδήποτε τρόπο με τη νομοθετική διαδικασία ή τη διαδικασία του προϋπολογισμού. Ο διάλογος και η διάθεση να επιτευχθούν αποτελέσματα αποτελούν το λόγο ύπαρξης των εφαρμοζόμενων διαδικασιών και κάθε θεσμικό όργανο - με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του - διαδραματίζει αποφασιστικό ρόλο.

Η υποχρέωση συνεργασίας και επιμέλειας των θεσμικών οργάνων προβλέπεται άλλωστε στη Συνθήκη (άρθρο 10 ΣΕΚ), όπως έχει ερμηνευθεί από το Δικαστήριο. Η Ένωση οφείλει να διασφαλίσει τη συνέπεια και τη συνέχεια των δράσεών της προκειμένου να επιτύχει τους στόχους της, αναπτύσσοντας παράλληλα το κοινοτικό κεκτημένο (άρθρο 3 ΣΕΕ). Επί του παρόντος πρέπει να αξιολογηθεί η λειτουργία των ισχυουσών διαδικασιών και να καθορισθεί τι πρέπει να αντικατασταθεί ή να βελτιωθεί. Εν προκειμένω, πρέπει να τονισθεί ότι η εν λόγω εξέλιξη, η οποία απορρέει από διαδοχικές τροποποιήσεις των Συνθηκών, έχει ενίοτε ερμηνευθεί ως απλούστευση των διαδικασιών. Πράγματι, π.χ. η Συνθήκη του Άμστερνταμ τροποποίησε τη συναπόφαση, προβλέποντας τη δυνατότητα ολοκλήρωσής της ήδη στη φάση της πρώτης ανάγνωσης προκειμένου να επιταχυνθεί η διαδικασία. Η δυνατότητα αυτή οδήγησε σε διαπραγματεύσεις σε πρώιμο στάδιο της διαδικασίας όσον αφορά δύσκολους ενίοτε φακέλους, οι οποίες όμως ολοκληρώθηκαν με επιτυχία (π.χ. κανονισμός 1049/2001 της 30ής Μαΐου 2001 για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής).

II. ΟΙ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΕΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΣΤΗ ΣΥΝΘΗΚΗ ΕΚ

A. Γενικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων βάσει της Συνθήκης (κανόνες δευτέρου επιπέδου)

6. Η νομοθετική διαδικασία της Ευρωπαϊκής Κοινότητας αποτελεί διαδικασία «sui generis» κατά την οποία η λήψη αποφάσεων είναι το αποτέλεσμα αλληλεπίδρασης μεταξύ εθνικού και κοινοτικού επιπέδου αφενός και μεταξύ των διαφόρων κοινοτικών θεσμικών και άλλων οργάνων που συμμετέχουν στη νομοθετική διαδικασία αφετέρου, ιδίως μεταξύ των τριών κυρίων παραγόντων, ήτοι του Συμβουλίου, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Επιτροπής.

- α) **Το Συμβούλιο** είναι το θεσμικό όργανο το οποίο ελάμβανε κανονικά την οριστική απόφαση. Μετά την έναρξη ισχύος της Συνθήκης του Άμστερνταμ, ασκεί τη νομοθετική εξουσία από κοινού με το Κοινοβούλιο σε αρκετούς τομείς μέσω της διαδικασίας συναπόφασης. Άλλες διαδικασίες προβλέπουν περισσότερο ή λιγότερο ενεργό συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στη διαδικασία λήψης αποφάσεων (βλ. κατωτέρω).

Δεδομένου ότι το Συμβούλιο λαμβάνει τις αποφάσεις του ιδίως με διαπραγμάτευση μεταξύ των μελών του με στόχο μια συμβιβαστική λύση μεταξύ των διαφόρων συμφερόντων που διακυβεύονται, η Προεδρία και η Επιτροπή διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην εξεύρεση της λύσης αυτής. Η επέκταση του κανόνα της ειδικής πλειοψηφίας επηρέασε σε μεγάλο βαθμό τις διαδικασίες διαπραγμάτευσης. Πράγματι, παρά το ότι τα μέλη του Συμβουλίου προσπαθούν να λαμβάνουν υπόψη τις δυσχέρειες των άλλων μελών, η δυνατότητα ψηφοφορίας και η προοπτική μειοψηφίας ενός μέλους του Συμβουλίου έχουν ως συνέπεια οι αντιπροσωπίες να προτιμούν την εξεύρεση συμβιβαστικής λύσης.

Στον τομέα της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής, το Συμβούλιο μοιράζεται την εξουσία λήψης αποφάσεων με την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα όσον αφορά τη νομισματική πολιτική και αναγνωρίζεται ρητά η συμμετοχή του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στη διεξαγωγή της πολιτικής αυτής (πρβ. άρθρο 99, παρ. 2 της ΣΕΚ).

- β) **Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο:** ο βαθμός παρέμβασης του Κοινοβουλίου στη νομοθετική διαδικασία εξελίχθηκε και με την πάροδο των ετών το Κοινοβούλιο απέκτησε ολοένα και ευρύτερες εξουσίες στο νομοθετικό τομέα. Σήμερα, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο συναποφασίζει με το Συμβούλιο στους περισσότερους τομείς (εσωτερική αγορά, μεταφορές, έρευνα, περιβάλλον). Όμως, σε άλλους τομείς (γεωργία,

διαρθρωτικές πολιτικές), διατηρήθηκαν άλλες νομοθετικές διαδικασίες (διαδικασία συνεργασίας, διαδικασία συμβουλευτικής γνώμης, διαδικασία σύμφωνης γνώμης) στις οποίες η δυνατότητα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου να επηρεάζει τη νομοθετική διαδικασία και η αλληλεπίδρασή του με τα άλλα θεσμικά όργανα είναι λιγότερο ευρεία. Προκειμένου να έχει αίσιο αποτέλεσμα η νομοθετική διαδικασία, το Κοινοβούλιο πρέπει επίσης να επιτυγχάνει πολιτικούς συμβιβασμούς στους πλέον περίπλοκους τομείς και, εν προκειμένω, ο ρόλος των εισηγητών αποδεικνύεται συχνά καίριος.

- γ) **Η Επιτροπή:** διαδραματίζει βασικό ρόλο στη νομοθετική διαδικασία μέσω της δυνατότητας να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες και της δυνατότητας να τροποποιεί την πρότασή της καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας.

Με εξαίρεση πολύ συγκεκριμένες περιπτώσεις, η Επιτροπή έχει το μονοπώλιο νομοθετικής πρωτοβουλίας στα πλαίσια της Συνθήκης ΕΚ, πράγμα που σημαίνει ότι καθορίζει το πλαίσιο των διαπραγματεύσεων προκειμένου ο νομοθέτης να λάβει αποφάσεις. Ο νομοθέτης δεν δύναται να τροποποιήσει πρόταση της Επιτροπής πέραν του θέματός της ούτε να αποφασίσει ελλείψει πρότασης της Επιτροπής.

Η Επιτροπή συμμετέχει ενεργότατα στη νομοθετική διαδικασία και μπορεί να τροποποιήσει την πρότασή της καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας ακόμη και να την αποσύρει, πράγμα που της προσδίδει βασικό ρόλο στην εξεύρεση συμβιβαστικής λύσης. Το γεγονός ότι το Συμβούλιο αποφασίζει σε αρκετές περιπτώσεις με ειδική πλειοψηφία καθιστά το ρόλο της Επιτροπής ακόμη σημαντικότερο. Μόνο με ομοφωνία το Συμβούλιο δύναται να τροποποιήσει πρόταση της Επιτροπής. Αυτό σημαίνει ότι στην περίπτωση που το Συμβούλιο επιθυμεί να τροποποιήσει πρόταση της Επιτροπής, μπορεί να αποφασίσει με ειδική πλειοψηφία μόνο εάν η Επιτροπή είναι σύμφωνη με τις τροποποιήσεις τις οποίες το Συμβούλιο προτίθεται να επιφέρει. Σε αντίθετη περίπτωση, απαιτείται ομόφωνη απόφαση του Συμβουλίου.

Η Επιτροπή διαδραματίζει σημαντικό ρόλο και στην εξεύρεση συμβιβαστικής λύσης μεταξύ του Συμβουλίου και του Κοινοβουλίου κατά τη διαδικασία συναπόφασης, ιδίως κατά τη φάση της συνδιαλλαγής.

Ο ρόλος της νομοθετικής πρωτοβουλίας της Επιτροπής έχει τροποποιηθεί στον τομέα της οικονομικής και νομισματικής πολιτικής, στο βαθμό που η Συνθήκη προβλέπει ότι το Συμβούλιο αποφασίζει βάσει σύστασης της Επιτροπής (και όχι πρότασης) ή της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και ότι δεν απαιτείται ομοφωνία του Συμβουλίου για την τροποποίηση σύστασης της Επιτροπής.

7. Στη νομοθετική διαδικασία συμμετέχουν επίσης ορισμένα όργανα που εκπροσωπούν συμφέροντα οικονομικά, κοινωνικά, τοπικά, περιφερειακά κλπ., η διαβούλευση με τα οποία προβλέπεται από τη Συνθήκη σε ορισμένους τομείς. Πρόκειται για την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΟΚΕ), την Επιτροπή των Περιφερειών (ΕΤΠ), την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), την Επιτροπή Απασχόλησης κλπ.
8. Τέλος, υπάρχουν περιπτώσεις για τις οποίες η ΣΕΚ προβλέπει την έγκριση κοινοτικής πράξης από τα κράτη μέλη σύμφωνα με τους αντίστοιχους συνταγματικούς κανόνες τους. Πρόκειται για διατάξεις «συνταγματικού» χαρακτήρα, όπως τα δικαιώματα ιθαγένειας, η ενιαία εκλογική διαδικασία ή οι ίδιοι πόροι.
9. Ο βαθμός και οι λεπτομέρειες συμμετοχής των θεσμικών και άλλων κοινοτικών οργάνων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων της Κοινότητας καθορίζονται από τη Συνθήκη στις διατάξεις που εκχωρούν στην Κοινότητα την αρμοδιότητα να νομοθετεί σε συγκεκριμένο τομέα. Η επιλογή της νομικής βάσης στην οποία θα πρέπει να θεμελιώνεται η έκδοση της πράξης γίνεται κατ' αρχάς από την Επιτροπή κατά την υποβολή της πρότασής της στο Συμβούλιο. Καίτοι το Συμβούλιο (ή, ενδεχομένως, το Κοινοβούλιο) δύναται να τροποποιήσει την πρόταση της Επιτροπής, συμπεριλαμβανομένης της νομικής βάσης, η πρώτη επιλογή της Επιτροπής καθορίζει στις περισσότερες περιπτώσεις την ακολουθητέα διαδικασία και συνεπώς τον τρόπο συμμετοχής των διαφόρων θεσμικών και άλλων οργάνων στη νομοθετική διαδικασία. Κατ' αυτόν τον τρόπο, εάν η Επιτροπή θεωρεί ότι η πρότασή της εμπίπτει στον τομέα της εσωτερικής αγοράς (άρθρο 95, συναπόφαση, ειδική πλειοψηφία, διαβούλευση με την ΟΚΕ) ή στον τομέα του περιβάλλοντος (άρθρο 175, συναπόφαση σε ορισμένες περιπτώσεις, ομοφωνία και συμβουλευτική γνώμη σε άλλες, διαβούλευση με την ΟΚΕ και την ΕΤΠ), η διαδικασία και η συμμετοχή των διαφόρων θεσμικών και άλλων οργάνων θα είναι διαφορετική.
10. Η Συνθήκη ΕΚ αριθμεί προς το παρόν περισσότερες από 22 διαφορετικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων για την έκδοση νομοθετικών πράξεων ανάλογα με τη συμμετοχή διαφόρων θεσμικών και άλλων οργάνων στη νομοθετική διαδικασία (βλ. Παράρτημα Ι). Οι περισσότερες διαδικασίες, το γεγονός ότι ενίοτε εφαρμόζονται διαφορετικές διαδικασίες σε παρεμφερείς τομείς (ή στην ίδια διάταξη της Συνθήκης), ο περίπλοκος χαρακτήρας τους καθώς και η ανάγκη διατήρησης και/ ή βελτίωσης της αποτελεσματικότητάς τους σε μια διευρυμένη Ευρώπη συνηγορούν υπέρ της προσπάθειας εξορθολογισμού και απλούστευσης των νομοθετικών διαδικασιών.
11. Οι τέσσερις κύριες νομοθετικές διαδικασίες που προβλέπονται στη Συνθήκη ΕΚ είναι : η διαδικασία συναπόφασης, σύμφωνης γνώμης, συνεργασίας και συμβουλευτικής γνώμης (βλ. Παράρτημα 2: κατάλογος διαδικασιών ανάλογα με την νομική βάση).

Οι διαδικασίες αυτές μπορούν να συνοψισθούν ως εξής :

α) Η διαδικασία συναπόφασης

12. Κατά τη διαδικασία συναπόφασης (άρθρο 251 της ΣΕΚ), το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο συμμετέχουν στη νομοθετική διαδικασία ισότιμα ως συννομοθέτες. Η διαδικασία αυτή, η οποία εισήχθη στη ΣΕΚ με τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, υπέστη ορισμένες βελτιώσεις και επέκταση του πεδίου εφαρμογής της με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ. Ως εκ τούτου, σήμερα η διαδικασία συναπόφασης εφαρμόζεται σε τομείς όπως η εσωτερική αγορά, η ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, το δικαίωμα εγκατάστασης, οι μεταφορές, η παιδεία και η επαγγελματική εκπαίδευση, η προστασία των καταναλωτών κλπ.
13. Κατά τη διαδικασία συναπόφασης, εάν το Συμβούλιο δεν αποδέχεται τις τροπολογίες του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το Συμβούλιο (ή οι αντιπρόσωποί του) οφείλει να συνεδριάσει από κοινού με τους αντιπροσώπους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σε επιτροπή συνδιαλλαγής, προκειμένου να εξευρεθεί συμφωνία επί κοινού σχεδίου. Σε περίπτωση συμφωνίας, η συμβιβαστική λύση υποβάλλεται προς έγκριση στο Συμβούλιο καθώς και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Η διαδικασία αυτή δύναται να συνοψισθεί ως εξής :

- Η Επιτροπή υποβάλλει πρόταση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο διατυπώνει γνώμη επί της προτάσεως,
- πρώτη ανάγνωση: το Συμβούλιο εκφέρει γνώμη όσον αφορά την πρόταση της Επιτροπής και αποφασίζει σχετικά με τις τροπολογίες του Κοινοβουλίου. Εάν το Συμβούλιο εγκρίνει όλες τις τροπολογίες (ή ελλείψει τροπολογιών), μπορεί να εκδώσει την εν λόγω πράξη. Στις άλλες περιπτώσεις, διαβιβάζει κοινή θέση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο,
- δεύτερη ανάγνωση: το Κοινοβούλιο εκφέρει γνώμη ως προς την κοινή θέση εντός τριών μηνών :
 - Σε περίπτωση συμφωνίας του Κοινοβουλίου με την κοινή θέση, η πράξη εκδίδεται σύμφωνα με την κοινή θέση.
 - Εάν το Κοινοβούλιο απορρίψει την κοινή θέση, η προτεινόμενη πράξη θεωρείται ότι δεν εκδόθηκε.
 - Εάν το Κοινοβούλιο προτείνει τροπολογίες, το τροποποιημένο κείμενο διαβιβάζεται στο Συμβούλιο και στην Επιτροπή, η οποία γνωμοδοτεί επί των τροπολογιών. Εάν εντός τριών μηνών το Συμβούλιο εγκρίνει όλες τις τροπολογίες με ειδική πλειοψηφία, η πράξη θεωρείται ότι εκδόθηκε με τη μορφή της κοινής

θέσης, όπως τροποποιήθηκε. Το Συμβούλιο αποφασίζει ομόφωνα για τις τροπολογίες του Κοινοβουλίου για τις οποίες η Επιτροπή έχει εκφέρει αρνητική γνώμη.

- Σε περίπτωση διαφωνίας μεταξύ του Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, συγκαλείται η επιτροπή συνδιαλλαγής εντός έξι εβδομάδων.
- Επιτροπή συνδιαλλαγής: αποτελείται από τα μέλη του Συμβουλίου (ή τους αντιπροσώπους του) και ισάριθμους αντιπροσώπους του Κοινοβουλίου και έχει ως στόχο την επίτευξη συμφωνίας επί κοινού σχεδίου εντός έξι εβδομάδων από τη σύγκλησή της. Σε περίπτωση συμφωνίας, το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο οφείλουν να εγκρίνουν το κοινό σχέδιο που καταρτίστηκε εντός έξι εβδομάδων από την έγκριση αυτή. Σε περίπτωση διαφωνίας, η προτεινόμενη πράξη θεωρείται ότι δεν εκδόθηκε.

14. Σημειωτέον ότι από τα ανωτέρω προκύπτει ότι κατά την πρώτη ανάγνωση δεν προβλέπονται προθεσμίες, ενώ κατά τη δεύτερη ανάγνωση και κατά τη φάση συνδιαλλαγής προβλέπονται αυστηρές προθεσμίες οι οποίες, εάν δεν τηρούνται, ενδέχεται να οδηγήσουν στη μη έκδοση των πράξεων.
15. Στις περισσότερες περιπτώσεις το Συμβούλιο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία. Ωστόσο, σε ορισμένες συγκεκριμένες περιπτώσεις, αποφασίζει ομόφωνα καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας. Τριμερείς τεχνικές συνεδριάσεις και «τριμερείς διάλογοι» μεταξύ του Συμβουλίου, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Επιτροπής διεξάγονται κατά την πρώτη και δεύτερη ανάγνωση καθώς και πριν από τη συνεδρίαση της επιτροπής συνδιαλλαγής, προκειμένου να αμβλυνθούν οι αποκλίσεις μεταξύ των θεσμικών οργάνων και να διευκολυνθεί η εξεύρεση συμφωνίας, αποφεύγοντας με τον τρόπο αυτό τη συνεδρίαση της επιτροπής συνδιαλλαγής (πρβ. την Κοινή Δήλωση του Μαΐου του 1999 σχετικά με την εφαρμογή στην πράξη της νέας διαδικασίας συναπόφασης). Ο εν λόγω μηχανισμός των «τριμερών διαλόγων» που δεν προβλέπεται από τις Συνθήκες, είχε ως αποτέλεσμα να μειωθεί σημαντικά ο αριθμός των φακέλων, για τους οποίους απαιτείται η σύγκληση της επιτροπής συνδιαλλαγής καθώς και η διάρκεια της νομοθετικής διαδικασίας.
16. Σήμερα, οι συμφωνίες σε πρώτη και δεύτερη ανάγνωση αντιστοιχούν στο 72% περίπου του συνόλου των φακέλων που υπόκεινται στη διαδικασία της συναπόφασης (περίπου 32% σε πρώτη και 40% σε δεύτερη ανάγνωση). Συχνά, οι πλέον ευαίσθητοι από πολιτική άποψη φάκελοι αποτελούν αντικείμενο της διαδικασίας συνδιαλλαγής, πράγμα που αντικατοπτρίζει τη λογική της διαδικασίας συναπόφασης. Εντούτοις, αυτό δεν συμβαίνει πάντοτε. Ενίοτε, φάκελοι σχετικά τεχνικού περιεχομένου υπόκεινται στη διαδικασία συνδιαλλαγής και άλλες φορές επιτυγχάνεται συμφωνία σε πρώτη ανάγνωση ακόμη και για θέματα ευαίσθητα από πολιτική άποψη λόγω πολιτικών προτεραιοτήτων ή χρονικών περιορισμών.

17. Κατά τη Διακυβερνητική Διάσκεψη της Νίκαιας, η Επιτροπή είχε προτείνει την εφαρμογή της διαδικασίας συναπόφασης για την έκδοση όλων των πράξεων νομοθετικού χαρακτήρα. Παρά το ότι δεν επήλθε η γενίκευση αυτή, η ΔΚΔ της Νίκαιας επέκτεινε το πεδίο εφαρμογής της διαδικασίας συναπόφασης σε άλλους τομείς.

Η εν λόγω ΔΚΔ δεν αποδέχθηκε πρόταση της Προεδρίας η οποία απέβλεπε στη σύνδεση της διαδικασίας συναπόφασης με ένα νέο τύπο πράξεων, τη νομοθετική πράξη, που θα επικεντρωνόταν περισσότερο στον ορισμό των γενικών αρχών, των βασικών στοιχείων και των στόχων της κοινοτικής νομοθεσίας από ό,τι στις τεχνικές λεπτομέρειες, οι οποίες θα αποτελούσαν το αντικείμενο πράξεων που εμπίπτουν σε λιγότερο περίπλοκη διαδικασία που θα καθόριζε ο νομοθέτης. Ο νομοθέτης θα καθόριζε τις γενικές αρχές, τα βασικά στοιχεία και τους στόχους της εν λόγω νομοθεσίας (πρβ. CONV 162/02 σημεία 35 και 65).

18. Κατά την ίδια ΔΚΔ, η Προεδρία είχε προτείνει την εισαγωγή του κανόνα ψηφοφορίας με ειδική πλειοψηφία σε ορισμένες διατάξεις της Συνθήκης που προβλέπουν τη συναπόφαση μαζί με τον κανόνα ψηφοφορίας με ομοφωνία, θεωρώντας ότι η απαίτηση ομοφωνίας στη διαδικασία συναπόφασης θα μπορούσε να θεωρηθεί θεσμική ανωμαλία με συνέπεια την απώλεια της ουσίας της διαδικασίας συναπόφασης. Επρόκειτο για τα άρθρα 18 παράγραφος 2 ΣΕΚ (διατάξεις με τις οποίες διευκολύνονται οι πολίτες στην άσκηση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής στο έδαφος των κρατών μελών), 42 ΣΕΚ (κοινωνική ασφάλιση για τους διακινούμενους εργαζομένους), 47 παράγραφος 2 ΣΕΚ (πρόσβαση και άσκηση των μη μισθωτών δραστηριοτήτων) και 151 παράγραφος 5 ΣΕΚ (πολιτισμός). Η Διάσκεψη υιοθέτησε την πρόταση της Προεδρίας μόνο όσον αφορά το άρθρο 18 παράγραφος 2.

β) Η διαδικασία συνεργασίας

19. Η διαδικασία συνεργασίας (άρθρο 252 ΣΕΚ) εισήχθη με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη προκειμένου να ενισχυθεί η διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό κοινοβούλιο κατά την έκδοση ορισμένων αποφάσεων, αφήνοντας όμως τον τελευταίο λόγο στο Συμβούλιο. Η Συνθήκη του Άμστερνταμ μείωσε σημαντικά το πεδίο εφαρμογής της διαδικασίας: σήμερα η διαδικασία αυτή εφαρμόζεται μόνο στον τομέα της οικονομικής και νομισματικής ένωσης (άρθρα 99 παρ. 5, 102 παρ.2, 103 παρ.2 και 106 παρ.2 ΣΕΚ) (5 πράξεις έχουν εκδοθεί έως σήμερα).
20. Κατά τη διαδικασία συνεργασίας, η αντίδραση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου στην κοινή θέση του Συμβουλίου επηρεάζει άμεσα τη νομική κατάσταση του Συμβουλίου: εάν το

Κοινοβούλιο εγκρίνει την κοινή θέση του Συμβουλίου, το Συμβούλιο οφείλει να εκδώσει την πράξη σύμφωνα με την κοινή του θέση. Εάν το Κοινοβούλιο απορρίψει την κοινή θέση, το Συμβούλιο μπορεί να εκδώσει την πράξη μόνο με ομοφωνία. Σε περίπτωση που το Κοινοβούλιο προτείνει τροπολογίες, η Επιτροπή πρέπει να επανεξετάσει την πρότασή της με αφετηρία τις τροπολογίες το Συμβούλιο μπορεί να τροποποιήσει την επανεξετασθείσα πρόταση μόνο με ομοφωνία.

Η διαδικασία συνεργασίας μπορεί να συνοψισθεί ως εξής :

- το Συμβούλιο, βάσει πρότασης της Επιτροπής και μετά τη γνώμη του ΕΚ, καθορίζει κοινή θέση με ειδική πλειοψηφία·
- το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο μπορεί :
 - είτε να εγκρίνει την κοινή θέση: στην περίπτωση αυτή, το Συμβούλιο εγκρίνει οριστικά τη σχετική πράξη σύμφωνα με την κοινή θέση,
 - είτε να την απορρίψει: το Συμβούλιο μπορεί να εκδώσει την πράξη μόνο με ομοφωνία,
 - είτε να προτείνει τροπολογίες: η Επιτροπή επανεξετάζει την πρότασή της με αφετηρία τις τροπολογίες του ΕΚ. Το Συμβούλιο εγκρίνει την επανεξετασθείσα πρόταση με ειδική πλειοψηφία· μπορεί να την τροποποιήσει μόνο με ομοφωνία.

21. Κατά τη ΔΚΔ της Νίκαιας, εξετάσθηκε το θέμα της κατάργησης της διαδικασίας συνεργασίας. Καίτοι αρκετές αντιπροσωπίες τάχθηκαν υπέρ της κατάργησης (οι περισσότερες ήταν υπέρ της αντικατάστασής της από τη διαδικασία διαβούλευσης, θεωρώντας ότι οι εν λόγω διατάξεις δεν είναι νομοθετικού χαρακτήρα, ενώ η μειοψηφία τάχθηκε υπέρ της αντικατάστασής της από τη διαδικασία συναπόφασης), εν τέλει η Συνθήκη της Νίκαιας δεν επέφερε ουδεμία σχετική τροποποίηση.

γ) **Η διαδικασία συμβουλευτικής γνώμης**

22. Σύμφωνα με τη διαδικασία αυτή, το Συμβούλιο οφείλει να ζητήσει και να εξετάσει τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου βάσει πρότασης της Επιτροπής. Το Συμβούλιο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία ή με ομοφωνία μετά την εξέταση της γνώμης. Το Συμβούλιο μπορεί να τροποποιήσει το σχέδιο της σχετικής πράξης εάν κρίνει αιτιολογημένες τις προτάσεις τροπολογιών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, αλλά η γνώμη του Κοινοβουλίου δεν μπορεί να εμποδίσει την έκδοση της πράξης ούτε να επιβάλει την τροποποίησή της. Η Επιτροπή μπορεί επίσης να τροποποιήσει την πρότασή της ώστε να λάβει υπόψη τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και, στην περίπτωση αυτή, το Συμβούλιο μπορεί να τροποποιήσει την πρόταση

της Επιτροπής μόνο με ομοφωνία. Με αυτόν τον τρόπο η Επιτροπή διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη συγκεκριμένη διαδικασία, ενώ το Συμβούλιο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία, πράγμα που αποτελεί τη συνηθέστερη περίπτωση.

Σήμερα, η διαδικασία αυτή εφαρμόζεται σε τομείς, όπως η κοινή γεωργική πολιτική (άρθρο 37, παρ. 3 ΣΕΚ), η ελευθέρωση υπηρεσιών (άρθρο 52, παρ. 1 ΣΕΚ) ή ο ανταγωνισμός (άρθρο 83 ΣΕΚ).

δ) Η διαδικασία σύμφωνης γνώμης

23. Η διαδικασία εισήχθη με τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση όσον αφορά ορισμένες περιπτώσεις για τις οποίες θεωρείται ότι δεν μπορεί να εφαρμοσθεί η διαδικασία συναπόφασης· εντούτοις υπάρχει η επιθυμία να δοθεί σημαντικός ρόλος στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Πρόκειται π.χ. για την έκδοση κανονισμών για τα Διαρθρωτικά ταμεία και το Ταμείο Συνοχής (άρθρο 161 ΣΕΚ), για τις διατάξεις σχετικά με την ενιαία εκλογική διαδικασία (άρθρο 190, παρ.4) ή για τροποποιήσεις του καταστατικού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (άρθρο 107, παρ. 5 ΣΕΚ).

Η σύμφωνη γνώμη απαιτεί συμφωνία του Συμβουλίου και του Κοινοβουλίου όσον αφορά το προς έκδοση κείμενο, δεδομένου ότι το Συμβούλιο δεν μπορεί να εκδώσει μια πράξη εάν το Κοινοβούλιο δεν έχει διατυπώσει γνώμη με την οποία εγκρίνει την πράξη. Σε περίπτωση αρνητικής γνώμης, το Συμβούλιο δεν μπορεί να εκδώσει την πράξη.

24. Οι Συνθήκες του Άμστερνταμ και της Νίκαιας διεύρυναν το πεδίο εφαρμογής της διαδικασίας. Το Συμβούλιο αποφασίζει με ειδική πλειοψηφία ή με ομοφωνία κατά περίπτωση.

B. Η λήψη αποφάσεων στα πλαίσια των θεσμικών οργάνων

α) Το Συμβούλιο

25. Το Συμβούλιο λαμβάνει αποφάσεις με απλή πλειοψηφία, ειδική πλειοψηφία ή ομοφωνία.
26. Ο κανόνας της απλής πλειοψηφίας προϋποθέτει ότι η πλειοψηφία των μελών του Συμβουλίου τάσσεται υπέρ της έγκρισης μιας απόφασης (σήμερα 7 στα 15). Αυτός ο κανόνας ψηφοφορίας είναι ο κανόνας κοινού δικαίου στη Συνθήκη ΕΚ, πράγμα που σημαίνει ότι, εάν η Συνθήκη δεν προβλέπει συγκεκριμένο κανόνα ψηφοφορίας, εφαρμόζεται ο κανόνας της απλής πλειοψηφίας. Ωστόσο, στην πράξη, η απλή πλειοψηφία εφαρμόζεται κυρίως για τις διαδικαστικές αποφάσεις, δεδομένου ότι στις περισσότερες περιπτώσεις η Συνθήκη

προβλέπει συγκεκριμένα είτε την ειδική πλειοψηφία είτε την ομοφωνία για την έκδοση αποφάσεων νομοθετικού χαρακτήρα.

27. Ο κανόνας της ομοφωνίας προϋποθέτει ότι όλα τα μέλη του Συμβουλίου τάσσονται υπέρ της απόφασης, πράγμα που σημαίνει ότι κάθε μέλος του Συμβουλίου έχει δικαίωμα ψήφου και δικαίωμα αρνησικυρίας. Η αποχή δεν εμποδίζει την ομοφωνία.
28. Ο κανόνας της ειδικής πλειοψηφίας εισάγει στάθμιση των ψήφων κάθε μέλους του Συμβουλίου στη διαδικασία απόφασης, ιδίως ανάλογα με το δημογραφικό του βάρους. Καθιστά δυνατή τη θέση σε μειοψηφία ορισμένων μελών του Συμβουλίου κατά την ψηφοφορία. Η στάθμιση αυτή προβλέπει από 10 ψήφους για τη Γερμανία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γαλλία και την Ιταλία έως 2 ψήφους για το Λουξεμβούργο. Οι αποφάσεις εγκρίνονται εάν συγκεντρώσουν 62 ψήφους¹. Οι αποχές αντιστοιχούν σε αρνητική ψήφο.

Όταν οι αποφάσεις δεν λαμβάνονται βάσει πρότασης της Επιτροπής, οι 62 αυτές ψήφοι πρέπει να αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον δέκα μέλη του Συμβουλίου.

Η Συνθήκη της Νίκαιας τροποποιεί τη στάθμιση των ψήφων που ισχύει σήμερα καθώς και τα απαιτούμενα κατώτατα όρια για την ειδική πλειοψηφία. Η Συνθήκη αυτή προσέθεσε επίσης την ανάγκη οι ψήφοι υπέρ της έγκρισης μιας απόφασης να εκφράζουν τη θετική ψήφο τουλάχιστον της πλειοψηφίας των μελών του Συμβουλίου, όταν η απόφαση λαμβάνεται βάσει πρότασης της Επιτροπής και των δύο τρίτων στις άλλες περιπτώσεις. Δίνει επίσης τη δυνατότητα σε ένα μέλος του Συμβουλίου να ζητήσει την επαλήθευση ότι η ειδική πλειοψηφία περιλαμβάνει τουλάχιστον το 62% του συνολικού πληθυσμού της Ένωσης. Εάν αποδειχθεί ότι η προϋπόθεση αυτή δεν πληρούται, η εν λόγω απόφαση δεν εγκρίνεται.

29. Στη Συνθήκη ΕΟΚ, το Συμβούλιο ψήφιζε ομόφωνα στις περισσότερες περιπτώσεις. Εντούτοις, κατά τις διάφορες αναθεωρήσεις της Συνθήκης, ο κανόνας της ψηφοφορίας με ομοφωνία αντικαταστάθηκε σταδιακά από τον κανόνα της ψηφοφορίας με ειδική πλειοψηφία. Σήμερα, ο κανόνας της ειδικής πλειοψηφίας έχει καταστεί ο κανόνας ψηφοφορίας για τους περισσότερους τομείς της Συνθήκης ΕΚ. Η ομοφωνία παραμένει ο κανόνας ψηφοφορίας ιδίως για τις διατάξεις «συνταγματικού» χαρακτήρα (ήτοι, εκείνες στις οποίες η Συνθήκη προβλέπει ρητά την έγκριση απόφασης από τα κράτη μέλη, σύμφωνα με τις αντίστοιχες συνταγματικές διαδικασίες τους) ή «οιονεί συνταγματικού» χαρακτήρα (π.χ. επιτροπολογία, οργανισμός του Δικαστηρίου) καθώς και για ορισμένες διατάξεις που αφορούν ευαίσθητους

¹ Πρβ. επίσης την απόφαση του Συμβουλίου την επονομαζόμενη «Συμβιβασμός των Ιωαννίνων», της 1ης Ιανουαρίου 1995, με την οποία τροποποιείται η απόφαση του Συμβουλίου της 29ης Μαρτίου 1994 για τη λήψη απόφασης από το Συμβούλιο με ειδική πλειοψηφία.

τομείς από πολιτική άποψη για ένα ή περισσότερα κράτη μέλη ή για τη θέση σε εφαρμογή νέων πολιτικών (άρθρο 308).

30. Θεωρείται γενικά ότι ο κανόνας της ψηφοφορίας με ομοφωνία εγγυάται ότι όλα τα κράτη μέλη αποδέχονται τις αποφάσεις που έχει λάβει το Συμβούλιο. Είναι γεγονός, όμως, ότι ο κανόνας της ψηφοφορίας με ειδική πλειοψηφία διευκολύνει τη διαδικασία: η πιθανότητα σε μια ενδεχόμενη ψηφοφορία ένα μέλος του Συμβουλίου να τεθεί σε μειοψηφία ωθεί τις αντιπροσωπίες στην αναζήτηση συμβιβαστικής λύσης. Εν προκειμένω, η οριστική έκδοση της πράξης με ομοφωνία είναι απατηλή, διότι δεν θα είχε ίσως επιτευχθεί εάν η προοπτική μειοψηφίας δεν είχε ωθήσει τις αντιπροσωπίες στην επίδειξη ευελιξίας. Ο κανόνας της ειδικής πλειοψηφίας προσδίδει επίσης σημαντικότερο ρόλο στην Επιτροπή κατά τη νομοθετική διαδικασία. Πράγματι, η μεν Επιτροπή δύναται να τροποποιήσει την πρότασή της καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, το Συμβούλιο όμως μπορεί να τροποποιήσει την πρόταση αυτή μόνο με ομόφωνη απόφαση.
31. Η σταδιακή μετάβαση από την ομοφωνία στην ειδική πλειοψηφία θεωρήθηκε ευρέως ως αναγκαία για τη διατήρηση της αποτελεσματικότητας της διαδικασίας λήψης αποφάσεων σε μια διευρυνόμενη Ευρωπαϊκή Ένωση. Προκειμένου να διευκολυνθεί η μετάβαση από την ομοφωνία στην ειδική πλειοψηφία σε ευαίσθητους τομείς από πολιτική άποψη, εφαρμόστηκαν ενδιάμεσοι μηχανισμοί μεταξύ της ομοφωνίας και της ειδικής πλειοψηφίας (ενισχυμένες ή ιδιαιτέρως ενισχυμένες ειδικές πλειοψηφίες).

β) Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

32. Ο γενικός κανόνας που θεσπίζει η Συνθήκη ορίζει ότι το Κοινοβούλιο «αποφασίζει με την απόλυτη πλειοψηφία των ψηφισάντων», εκτός αντίθετων διατάξεων της Συνθήκης (άρθρο 198 ΣΕΚ). Ο κανόνας αυτός - όπως και για το Συμβούλιο, άρθρο 205, παρ. 1 ΣΕΚ - υπερσχύει κάθε άλλης διάταξης του παράγωγου δικαίου (π.χ. εσωτερικοί κανονισμοί των θεσμικών οργάνων). Δηλαδή, εάν η Συνθήκη δεν καθορίζει πλειοψηφία σε συγκεκριμένη διάταξη, το Κοινοβούλιο πρέπει να αποφασίζει με την απόλυτη πλειοψηφία των ψηφισάντων. Αυτός ο βασικός κανόνας εφαρμόζεται κατ' αναλογία στον δεύτερο (άρθρο 28, παρ. 1 ΣΕΕ) και στον τρίτο πυλώνα (άρθρο 41, παρ. 1 ΣΕΕ).
33. Σύμφωνα με το άρθρο 192 ΣΕΚ, το Κοινοβούλιο συμμετέχει στη διαδικασία για την έκδοση κοινοτικών πράξεων ασκώντας τα καθήκοντά του στο πλαίσιο των διαδικασιών

συναπόφασης (άρθρο 251 ΣΕΚ) και συνεργασίας (άρθρο 252 ΣΕΚ) και διατυπώνοντας σύμφωνες γνώμες¹ και συμβουλευτικές γνώμες.

34. Όσον αφορά τη νομοθεσία, η Συνθήκη προβλέπει ειδικές πλειοψηφίες που παρεκκλίνουν από το γενικό καθεστώς στις εξής περιπτώσεις:

- i) Πράξη σχετικά με την εκλογή των μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου με ενιαία διαδικασία (πλειοψηφία των μελών που απαρτίζουν το Κοινοβούλιο: άρθρο 190, παρ. 2 ΣΕΚ),
- ii) στις διαδικασίες συναπόφασης (άρθρο 251 ΣΕΚ) ή συνεργασίας (άρθρο 252 ΣΕΚ), το Κοινοβούλιο αποφασίζει με την πλειοψηφία των μελών που το απαρτίζουν, όταν :
 - απορρίπτει την κοινή θέση του Συμβουλίου,
 - προτείνει τροπολογίες στην κοινή θέση του Συμβουλίου.

(Βλ. επίσης σελ. 16, υποσημείωση 4, όπου αναφέρονται οι ειδικές πλειοψηφίες στα πλαίσια της διαδικασίας του προϋπολογισμού).

II. Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ²

α) Η διαδικασία και η ταξινόμηση των δαπανών

35. Το άρθρο 272 είναι η διάταξη της Συνθήκης ΕΚ που διέπει τυπικά τη διαδικασία για την κατάρτιση του προϋπολογισμού της Ένωσης. Εφεξής όμως το άρθρο αυτό (το οποίο παρέμεινε σχεδόν αναλλοίωτο μετά την αναθεώρηση του 1975) αντικατοπτρίζει μόνο μερικώς την πραγματικότητα μιας διαδικασίας που εξελίχθηκε σε βάθος μέσω διαφόρων διοργανικών συμφωνιών.

Σύμφωνα με τις διοργανικές αυτές συμφωνίες, το Κοινοβούλιο αποδέχθηκε ορισμένους περιορισμούς (κεφάλαια, ανώτατα όρια, επιμέρους ανώτατα όρια) των εξουσιών του, με αντάλλαγμα την καλύτερη συνεργασία στη διαδικασία του προϋπολογισμού. Οι δύο πρώτες συμφωνίες (1988 και 1992) συνέπεσαν με αυξήσεις των ανώτατων ορίων των ιδίων πόρων προκειμένου να τεθούν σε εφαρμογή νέες κοινοτικές πολιτικές. Η διοργανική συμφωνία του 1999, αποτέλεσμα των αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Βερολίνου, επέφερε αύξηση του ανώτατου ορίου των ιδίων πόρων.

¹ Μόνο σε μία περίπτωση (άρθρο 7 ΣΕΕ), το Κοινοβούλιο πρέπει να εγκρίνει σύμφωνη γνώμη με την πλειοψηφία δύο τρίτων των ψηφισάντων η οποία αντιστοιχεί στην πλειοψηφία των μελών του.

² Τα θέματα που αφορούν τον προϋπολογισμό της Ένωσης αποτέλεσαν το αντικείμενο της εισήγησης του κ. Carnero Gonzalez (έγγρ. CONV 38/02).

36. Πράγματι, από το 1988 και μετά το Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο και η Επιτροπή έχουν υπογράψει τρεις διοργανικές συμφωνίες σχετικά με τη δημοσιονομική πειθαρχία και τη βελτίωση της διαδικασίας του προϋπολογισμού. Οι τρεις αυτές συμφωνίες συνοδεύονταν από πολυετείς δημοσιονομικές προοπτικές που καθόριζαν ανώτατα όρια δαπανών ανά τομέα τα οποία τα τρία θεσμικά όργανα δεσμεύονταν να τηρούν κατά την ετήσια διαδικασία του προϋπολογισμού.
37. Η τελευταία από τις εν λόγω συμφωνίες εξακολουθεί να ισχύει («Συμφωνία του Βερολίνου»). Καθόρισε τις δημοσιονομικές προοπτικές για την περίοδο 2000 έως 2006 και κωδικοποίησε μια σειρά διαδικασιών και κανόνων που ήταν διασκορπισμένοι σε διάφορες συμφωνίες και δηλώσεις σχετικά με τη διοργανική συνεργασία, την ταξινόμηση των δαπανών, τη μνεία των δημοσιονομικών διατάξεων στις νομοθετικές πράξεις, την απαίτηση νομικής βάσης για την αιτιολόγηση των δαπανών και τις δημοσιονομικές διατάξεις στον τομέα της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας (ΚΕΠΠΑ).
38. Η διαδικασία του προϋπολογισμού αρχίζει με την υποβολή του προσχεδίου του προϋπολογισμού από την Επιτροπή. Ακολουθεί εξέταση σε δύο αναγνώσεις εκ μέρους του Συμβουλίου και του Κοινοβουλίου. Το στοιχείο που καθορίζει το μεγάλο βαθμό πολυπλοκότητας της διαδικασίας είναι η ταξινόμηση των δαπανών σε υποχρεωτικές (ΥΔ) και μη υποχρεωτικές (ΜΥΔ).
39. Ανάλογα με τα μέρη του προϋπολογισμού, η εξουσία λήψης απόφασης του Κοινοβουλίου διαφέρει ριζικά. Έχει μεν τον τελευταίο λόγο όσον αφορά τις μη υποχρεωτικές δαπάνες εντός ορισμένων ορίων, όσον αφορά δε τις υποχρεωτικές, η εξουσία του σχεδόν περιορίζεται σε μια αιτιολογημένη γνώμη. Στην πραγματικότητα, η αύξηση των εξουσιών του Κοινοβουλίου σε συνάρτηση με τον προϋπολογισμό εξαρτάται περισσότερο από την αύξηση του ποσοστού των μη υποχρεωτικών δαπανών στον προϋπολογισμό και λιγότερο από τις αλλαγές διαδικασίας (σε 20 έτη, το ποσοστό των ΜΥΔ πέρασε από το 20% μόλις του προϋπολογισμού σε περισσότερο από 50% των πιστώσεων: οι γεωργικές δαπάνες αποτελούν το βασικό μέρος των ΥΔ, τις οποίες δεν ελέγχει το Κοινοβούλιο).
40. Η σημασία της ταξινόμησης των δαπανών οδηγεί στο ερώτημα τι είδους διάκριση υφίσταται μεταξύ των δύο τύπων πιστώσεων. Το άρθρο 272 αναφέρεται στις υποχρεωτικές δαπάνες ως «έξοδα τα οποία υποχρεωτικώς απορρέουν από τη Συνθήκη ή από τις πράξεις που εκδίδονται δυνάμει αυτής». Αυτό σημαίνει ότι είναι αναπόδραστες δαπάνες των οποίων η είσπραξη συνιστά δικαίωμα για τρίτους είτε πρόκειται για γεωργούς που δικαιούνται εγγυημένες τιμές είτε για τρίτες χώρες που συνδέονται με την Ένωση με διεθνείς συμφωνίες. Οι μη υποχρεωτικές δαπάνες είναι πιστώσεις που είναι δυνατόν να καταργηθούν, για τις οποίες η αρμόδια για τον προϋπολογισμό αρχή διαθέτει ευρεία διακριτική ευχέρεια για τη λήψη αποφάσεων.

41. Η πραγματικότητα είναι πολύ λιγότερο ακριβής και η ταξινόμηση των δαπανών σε κατηγορίες ανέκαθεν προκαλούσε συγκρούσεις μεταξύ των δύο σκελών της αρμόδιας για τον προϋπολογισμό αρχής. Εξάλλου, υπάρχουν παραδείγματα τα οποία καταδεικνύουν τη δυσκολία της διάκρισης. Η γεωργική πολιτική εξελίχθηκε και οι σχετικές πιστώσεις χρηματοδοτούν δραστηριότητες ο «υποχρεωτικός» χαρακτήρας των οποίων είναι ενίοτε δύσκολο να γίνει αντιληπτός (π.χ. τα μέτρα αγρανάπαυσης ή οι άμεσες ενισχύσεις). Αντίθετα, οι αποδοχές των υπαλλήλων ανέκαθεν θεωρούντο μη υποχρεωτικές δαπάνες, ενώ υπάρχει πραγματική νομική υποχρέωση καταβολής τους.
42. Η διοργανική συμφωνία του 1999 όρισε εκ νέου, με όρους παρεμφερείς με εκείνους της Συνθήκης, τις υποχρεωτικές δαπάνες ως δαπάνες τις οποίες η αρμόδια για τον προϋπολογισμό αρχή οφείλει να εγγράφει στον προϋπολογισμό δυνάμει νομικής δέσμευσης που έχει αναλάβει βάσει των Συνθηκών ή πράξεων που εκδίδονται δυνάμει αυτών. Η συμφωνία ορίζει ότι για τα παλαιά κονδύλια ισχύει το υφιστάμενο καθεστώς. Όσον αφορά τα νέα κονδύλια ή εκείνα των οποίων τροποποιήθηκε η νομική βάση, ορίζει ότι το προσχέδιο του προϋπολογισμού θα περιλαμβάνει πρόταση ταξινόμησης. Εάν η εν λόγω ταξινόμηση δεν γίνεται αποδεκτή, το Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο θα εξετάζουν την ταξινόμηση του σχετικού κονδυλίου βάσει του Παραρτήματος IV της συμφωνίας, το οποίο περιέχει ταξινόμηση των τομέων των δημοσιονομικών προοπτικών.
43. Πέραν της δυνατότητας τροποποίησης του σχεδίου προϋπολογισμού, το Κοινοβούλιο μπορεί επίσης να απορρίψει το σχέδιο προϋπολογισμού στο σύνολό του (πράγμα το οποίο έχει κάνει τρεις φορές) και να ζητήσει να του υποβληθεί νέο. Άλλωστε ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού

Κοινοβουλίου περατώνει τη διαδικασία, διαπιστώνοντας ότι ο προϋπολογισμός εγκρίνεται οριστικά και επιτυγχάνεται συμφωνία με το Συμβούλιο¹.

β) Διοργανική συνεργασία

44. Στην πραγματικότητα, το πιο σημαντικό στοιχείο της διαδικασίας είναι η επίτευξη συμφωνίας μεταξύ των δύο σκελών της αρμόδιας για τον προϋπολογισμό αρχής, όπως έχει πολλές φορές τονίσει το Δικαστήριο.
45. Η διοργανική συμφωνία της 6ης Μαΐου 1999 κωδικοποίησε και συστηματοποίησε τους μηχανισμούς διοργανικής συνεννόησης, οι οποίοι αναπτύχθηκαν από τη δεκαετία του 80 και εξής και στοχεύουν στη διευκόλυνση της συμφωνίας μεταξύ των δύο σκελών της αρμόδιας για τον προϋπολογισμό αρχής.
46. Η συμφωνία θεσπίζει διαδικασία συνεννόησης η οποία αρχίζει κάθε έτος πριν ακόμη η Επιτροπή εγκρίνει το προσχέδιο προϋπολογισμού με «τριμερή διάλογο» ο οποίος αποσκοπεί στη συζήτηση των προτεραιοτήτων για τον προϋπολογισμό του προσεχούς οικονομικού έτους.
47. Στην πραγματικότητα, ο θεμελιώδης μηχανισμός του συστήματος είναι ο «τριμερής διάλογος» όπου συμμετέχουν οι αντιπροσωπίες των τριών θεσμικών οργάνων, των οποίων ηγούνται αντίστοιχα ο Πρόεδρος του Συμβουλίου «Προϋπολογισμός», ο Πρόεδρος της επιτροπής προϋπολογισμών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και ο Επίτροπος

¹ Στα πλαίσια της διαδικασίας του προϋπολογισμού, η Συνθήκη προβλέπει ότι το Κοινοβούλιο:

- έχει το δικαίωμα να τροποποιεί με την πλειοψηφία των μελών του το σχέδιο προϋπολογισμού (άρθρο 272, παρ. 4, δεύτερο εδάφιο),
- δύναται, με την πλειοψηφία των μελών του και των τριών πέμπτων των ψηφισάντων, να τροποποιήσει ή να απορρίψει τις μεταβολές που επέφερε το Συμβούλιο στις τροποποιήσεις του, και εγκρίνει κατά συνέπεια τον προϋπολογισμό (άρθρο 272, παρ. 6),
- δύναται, εάν συντρέχουν σπουδαίοι λόγοι και με την πλειοψηφία των μελών του και των δύο τρίτων των ψηφισάντων, να απορρίψει το σχέδιο του προϋπολογισμού και να ζητήσει να του υποβληθεί νέο σχέδιο (άρθρο 272, παρ.8),
- δύναται, με την πλειοψηφία των μελών του και των τριών πέμπτων των ψηφισάντων, κατόπιν συμφωνίας με το Συμβούλιο να ορίσει νέο ανώτατο ποσοστό αύξησης για τις ΜΥΔ σε συνάρτηση με τις ΜΥΔ δαπάνες του τρέχοντος οικονομικού έτους (άρθρο 272, παρ. 9, πέμπτο εδάφιο),
- δύναται, εάν στην αρχή ενός οικονομικού έτους δεν έχει ακόμη ψηφισθεί ο προϋπολογισμός, με την πλειοψηφία των μελών του και των τριών πέμπτων των ψηφισάντων, να λάβει απόφαση διαφορετική από εκείνη του Συμβουλίου σχετικά με την έγκριση των ΜΥΔ που υπερβαίνουν το ένα δωδέκατο των πιστώσεων του προϋπολογισμού του προηγούμενου οικονομικού έτους (άρθρο 273, τρίτο εδάφιο).

προϋπολογισμού. Κατά τη διαδικασία του προϋπολογισμού, διεξάγονται τρεις «τριμερείς διάλογοι»:

- κατά την κατάρτιση του σχεδίου προϋπολογισμού από το Συμβούλιο, έπεται συνεδρίαση συνεννόησης,
- πριν από την πρώτη ανάγνωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (κατά τη διάρκεια αυτού του «τριμερούς διαλόγου», τα θεσμικά όργανα ανταλλάσσουν επίσης απόψεις σχετικά με τη πορεία της εκτέλεσης του τρέχοντος προϋπολογισμού),
- πριν από την πρώτη ανάγνωση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου προκειμένου να προετοιμασθεί η δεύτερη συνεδρίαση συνεννόησης, η οποία διεξάγεται μία ημέρα μετά τη δεύτερη ανάγνωση του Συμβουλίου.

48. Όπως επισημάνθηκε προηγουμένως, το Κοινοβούλιο έχει τον τελευταίο λόγο όσον αφορά τις ΜΥΔ· αυτό δεν σημαίνει όμως ότι έχει τη δυνατότητα να εγγράφει στον προϋπολογισμό οιοδήποτε ποσό. Περιορίζεται από το «ανώτατο ποσοστό αύξησης» (άρθρο 272 ΣΕΚ). Πρόκειται για στατιστική ένδειξη την οποία υπολογίζει η Επιτροπή.

Οι μηχανισμοί που προβλέπονται για τη διοργανική συνδιαλλαγή («τριμερής διάλογος») λειτουργούν μάλλον καλά. Το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, παρά τις σοβαρές δυσχέρειες σχετικά με ορισμένες χρηματοδοτήσεις κατά τα τελευταία έτη (Κοσσυφοπέδιο, Σερβία, Αφγανιστάν), συμφώνησαν με συναίνεση για τον προϋπολογισμό, μετά την έγκριση της χρηματοδότησης των προτεραιοτήτων κάθε θεσμικού οργάνου.

49. Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980, ο καθορισμός του ανώτατου ορίου προκαλούσε συνεχείς συγκρούσεις μεταξύ Κοινοβουλίου και Συμβουλίου. Η έγκριση, από το 1988 και έπειτα, πολυετών δημοσιονομικών προοπτικών άλλαξε ριζικά την προσέγγιση του συγκεκριμένου ζητήματος. Η διοργανική συμφωνία του 1988, την οποία ακολούθησαν ακόμη δύο, κατέστησε δυνατή μια σημαντική επέκταση των κοινοτικών δαπανών σε ορισμένους τομείς (κυρίως στα διαρθρωτικά ταμεία - ΜΥΔ), ενώ ταυτόχρονα εξασφάλισε τη δημοσιονομική πειθαρχία σε άλλους (γεωργικές δαπάνες)¹.
50. Ο μηχανισμός των δημοσιονομικών προοπτικών, ο οποίος επιβάλλει στα τρία θεσμικά όργανα να τηρούν τα ετήσια ανώτατα όρια ανά τομέα δαπανών, έθεσε σε δεύτερη μοίρα την προβληματική του ποσοστού αύξησης. Παρατηρήθηκε συχνά υπέρβαση του ποσοστού αυτού από το 1988 και εξής βάσει ρητής συμφωνίας μεταξύ Κοινοβουλίου και Συμβουλίου, δυνάμει του άρθρου 272, παρ.9, πέμπτο εδάφιο.

¹ Η κατευθυντήρια γεωργική γραμμή κατέστη αποτελεσματική τροχοπέδη στις καταχρήσεις των γεωργικών δαπανών της δεκαετίας του 1980. Σημειωτέον ότι πρόκειται για ΥΔ, τις οποίες κατά συνέπεια δεν αφορά το ανώτατο ποσοστό αύξησης..

δ) Νομοθετική διαδικασία και διαδικασία του προϋπολογισμού

51. Η διοργανική συμφωνία του 1999 (η οποία περιλαμβάνει παλαιότερες διατάξεις) περιορίζει τον πειρασμό χρήσης της διαδικασίας του προϋπολογισμού για νομοθετικούς σκοπούς. Προβλέπει δηλαδή ότι η εκτέλεση των πιστώσεων που εγγράφονται στον προϋπολογισμό για οιαδήποτε κοινοτική δράση απαιτεί προηγούμενη έκδοση «βασικής πράξης». Ως «βασική πράξη» νοείται μια νομοθετική πράξη παράγωγου δικαίου που παρέχει νομικό έρεισμα στην κοινοτική δράση και στην εκτέλεση της αντίστοιχης εγγεγραμμένης στον προϋπολογισμό δαπάνης. Βάσει της συμφωνίας, πρέπει να έχει τον τύπο κανονισμού, οδηγίας ή απόφασης. Οι συστάσεις και οι γνώμες καθώς και τα ψηφίσματα και οι δηλώσεις δεν αποτελούν βασικές πράξεις.
52. Ωστόσο, ο κανόνας περιέχει ορισμένες εξαιρέσεις: τις πιστώσεις που αφορούν πειραματικά πρότυπα σχέδια, τις πιστώσεις που αφορούν προπαρασκευαστικές δράσεις για μελλοντικές κοινοτικές δράσεις, τις πιστώσεις που αφορούν συγκεκριμένες ή και διαρκείς δράσεις, τις οποίες διαχειρίζεται η Επιτροπή δυνάμει των καθηκόντων που απορρέουν από τις προνομίες της σε θεσμικό επίπεδο (περιλαμβάνονται σε συγκεκριμένο κατάλογο που προσαρτάται στη συμφωνία) και τις πιστώσεις που προορίζονται για τη λειτουργία κάθε θεσμικού οργάνου.
53. Η άλλη πτυχή των σχέσεων μεταξύ της νομοθετικής διαδικασίας και της διαδικασίας του προϋπολογισμού αφορά τις παρεμβάσεις στην κατάρτιση του προϋπολογισμού που απορρέουν από τον καθορισμό ορισμένων δημοσιονομικών ποσών στις νομοθετικές πράξεις.
54. Μια πρώτη απάντηση εδόθη στα πλαίσια της Συνθήκης του Μάαστριχτ με την προσθήκη του άρθρου 270: «Προκειμένου να εξασφαλισθεί η δημοσιονομική πειθαρχία, η Επιτροπή δεν προτείνει κοινοτική πράξη, δεν τροποποιεί τις προτάσεις της και δεν λαμβάνει εκτελεστικά μέτρα που ενδέχεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στον προϋπολογισμό, χωρίς να παρέχει τη διαβεβαίωση ότι η πρόταση ή το μέτρο αυτό δύναται να χρηματοδοτηθεί στα πλαίσια των ιδίων πόρων της Κοινότητας, όπως καθορίζονται στις διατάξεις που έχει θεσπίσει το Συμβούλιο σύμφωνα με το άρθρο 269».
55. Η συμφωνία του 1999 (η οποία περιλαμβάνει παλαιότερες διατάξεις) ασχολείται με τις διασυνδέσεις μεταξύ των δύο διαδικασιών σε απάντηση προς την τάση καθορισμού χρηματοδοτικών πλαισίων στις νομοθετικές πράξεις, κάνοντας διάκριση μεταξύ των πράξεων που εκδίδονται με συναπόφαση και των άλλων.
56. Οι νομοθετικές πράξεις που αφορούν πολυετή προγράμματα τα οποία εγκρίνονται σύμφωνα με τη διαδικασία συναπόφασης περιλαμβάνουν διάταξη στην οποία ο νομοθέτης καθορίζει το χρηματοδοτικό πλαίσιο του προγράμματος για το σύνολο της διάρκειάς του. Αυτό το «ποσό που κρίνεται αναγκαίο» αποτελεί για την αρμόδια για τον προϋπολογισμό αρχή την

προνομιακή αναφορά κατά την ετήσια διαδικασία του προϋπολογισμού. Τα θεσμικά όργανα δεσμεύονται να μην αποκλίνουν από το ποσό αυτό, εκτός εάν προκύπτουν νέες περιστάσεις, τις οποίες πρέπει να αιτιολογήσουν ρητά.

57. Η εν λόγω διάταξη δεν εφαρμόζεται στις νομοθετικές πράξεις που δεν υπόκεινται στη διαδικασία συναπόφασης. Κάθε δημοσιονομική αναφορά πρέπει να έχει ενδεικτικό χαρακτήρα και να μην επηρεάζει τις αρμοδιότητες της αρμόδιας για τον προϋπολογισμό αρχής.

IV. Πεδία προβληματισμού

58. Η ανωτέρω περιγραφή των νομοθετικών διαδικασιών και της διαδικασίας του προϋπολογισμού καταδεικνύει την πολυπλοκότητά τους. Κατά τις συζητήσεις στις συνόδους ολομέλειας εξεφράσθη το αίτημα να απλουστευθούν και να καταστούν περισσότερο κατανοητές οι διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Θα μπορούσαν, μεταξύ άλλων, να εξετασθούν τα εξής πεδία προβληματισμού :

α) Όσον αφορά τις νομοθετικές διαδικασίες:

- i) Θα μπορούσε να εξετασθεί ο τρόπος μείωσης του αριθμού νομοθετικών διαδικασιών που προβλέπονται από τη Συνθήκη.
Παραδείγματος χάριν, θα μπορούσε να εξετασθεί η δυνατότητα διεύρυνσης της διαδικασίας συναπόφασης στις πράξεις που εκδίδονται με ειδική πλειοψηφία (μεταξύ άλλων αντικαθιστώντας τη διαδικασία συνεργασίας).
- ii) Θα μπορούσε να εξετασθεί η δυνατότητα απλούστευσης ορισμένων διαδικασιών. Όσον αφορά π.χ. τη διαδικασία συναπόφασης, θα μπορούσαν να μελετηθούν οι βελτιώσεις και οι απλουστεύσεις που θα μπορούσαν να επέλθουν ιδίως στη λειτουργία της επιτροπής συνδιαλλαγής.
- iii) Θα μπορούσε να εξετασθεί κατά πόσον μπορεί να απλουστευθεί η διατύπωση ορισμένων διατάξεων των Συνθηκών που περιγράφουν τις νομοθετικές διαδικασίες.

β) Όσον αφορά τη διαδικασία του προϋπολογισμού:

- i) Θα μπορούσε να εξετασθεί εάν πρέπει να τροποποιηθεί η Συνθήκη για να αντικατοπτρίζει την πρακτική, αναφέροντας ιδίως τους μηχανισμούς διοργανικής συνεννόησης οι οποίοι κωδικοποιήθηκαν στη συμφωνία του 1999.

- ii) Θα μπορούσε να εξετασθεί εάν πρέπει να καταργηθεί η διάκριση μεταξύ υποχρεωτικών και μη υποχρεωτικών δαπανών. Εάν προβλεφθεί η κατάργηση της διάκρισης, θα πρέπει να εξετασθεί ποια διαδικασία πρέπει να εφαρμόζεται για όλες τις δαπάνες.
- iii) Θα μπορούσε να εξετασθεί κατά πόσον η αντικατάσταση της διαδικασίας του προϋπολογισμού από τη διαδικασία συναπόφασης συνιστά απλούστευση. Εν προκειμένω, θα μπορούσε να εξετασθεί εάν το παράδειγμα της διαδικασίας του προϋπολογισμού στις ΗΠΑ θα μπορούσε να απλουστεύσει και να προσδώσει μεγαλύτερη διαφάνεια στις πολιτικές αποφάσεις που οδηγούν στην έγκριση του προϋπολογισμού της Ένωσης.

59. Υπάρχει προφανής σχέση μεταξύ αφενός της απλούστευσης της νομοθετικής διαδικασίας και αφετέρου της απλούστευσης των νομικών μέσων, η οποία απορρέει από τη διαδικασία αυτή. Κατά συνέπεια, τα ερωτήματα που τίθενται στο τελευταίο μέρος του εγγράφου CONV 162/02 «Νομικά μέσα: το ισχύον σύστημα» θα πρέπει να εξετασθούν ταυτόχρονα και από την ίδια Ομάδα με τα ερωτήματα που τέθηκαν ανωτέρω. Τα ερωτήματα αυτά θα εμπλουτισθούν, θα συμπληρωθούν και θα αντικατασταθούν σε νέα διατύπωση του παρόντος εγγράφου προκειμένου να συμπεριληφθούν τα σημεία που θα συζητηθούν στη σύνοδο ολομέλειας της Συνέλευσης στις 12-13 Σεπτεμβρίου.

**Ταξινόμηση των διαδικασιών λαμβάνοντας υπόψη το σύστημα ψηφοφορίας στο Συμβούλιο,
τη συμμετοχή του Κοινοβουλίου και τη διαβούλευση των θεσμικών ή άλλων οργάνων στη**

Συνθήκη ΕΚ¹

- Ειδική πλειοψηφία με συναπόφαση (π.χ. άρθρο 12)
- Ειδική πλειοψηφία με συναπόφαση και διαβούλευση με το Ελεγκτικό Συνέδριο (π.χ. άρθρο 280, παράγραφος 4)
- Ειδική πλειοψηφία με συναπόφαση και διαβούλευση με την ΟΚΕ (π.χ. άρθρο 172, δεύτερο εδάφιο)
- Ειδική πλειοψηφία με συναπόφαση και διαβούλευση με την ΟΚΕ και την ΕΤΠ (π.χ. άρθρο 175, παράγραφος 1)
- Ειδική πλειοψηφία με συνεργασία (π.χ. άρθρο 99, παράγραφος 5)
- Ειδική πλειοψηφία με συνεργασία και διαβούλευση με την ΕΚΤ (π.χ. άρθρο 106)
- Ειδική πλειοψηφία με σύμφωνη γνώμη του Κοινοβουλίου (π.χ. άρθρο 107, παράγραφος 5)
- Ειδική πλειοψηφία με απλή γνώμη του Κοινοβουλίου (π.χ. άρθρο 37, παράγραφος 2)
- Ειδική πλειοψηφία με απλή γνώμη του Κοινοβουλίου και διαβούλευση με την ΟΚΕ (π.χ. άρθρο 172, πρώτο εδάφιο)
- Ειδική πλειοψηφία με απλή γνώμη του Κοινοβουλίου και διαβούλευση με την ΟΚΕ, την ΕΤΠ και την Επιτροπή Απασχόλησης (π.χ. άρθρο 128, παράγραφος 1 ΣΕΚ)
- Ειδική πλειοψηφία χωρίς συμμετοχή του Κοινοβουλίου (π.χ. άρθρο 26)
- Ειδική πλειοψηφία χωρίς συμμετοχή του Κοινοβουλίου με διαβούλευση με την ΕΚΤ (π.χ. άρθρο 59)
- Ειδική πλειοψηφία χωρίς συμμετοχή του Κοινοβουλίου με διαβούλευση με την ΕΚΤ και την Οικονομική και Δημοσιονομική Επιτροπή (π.χ. άρθρο 114, παράγραφος 3)
- Ειδική πλειοψηφία χωρίς συμμετοχή του Κοινοβουλίου με διαβούλευση με την ΟΚΕ (π.χ. άρθρο 75)
- Ομοφωνία με συναπόφαση (π.χ. άρθρο 42)
- Ομοφωνία με συναπόφαση και διαβούλευση με την ΕΤΠ (π.χ. άρθρο 151, παράγραφος 5, πρώτη περίπτωση)
- Ομοφωνία με σύμφωνη γνώμη του Κοινοβουλίου (π.χ. άρθρο 300, παράγραφος 3)

¹ Ορισμένες συγκεκριμένες διαδικασίες (π.χ. έγκριση του προϋπολογισμού, απαλλαγή, ορισμένοι διορισμοί) δεν περιλαμβάνονται στον παρόντα κατάλογο.

- Ομοφωνία με σύμφωνη γνώμη του Κοινοβουλίου (με ειδική πλειοψηφία) βάσει πρότασης του Κοινοβουλίου (π.χ. *άρθρο 190, παράγραφος 4*)
- Ομοφωνία με σύμφωνη γνώμη του Κοινοβουλίου και διαβούλευση με την ΕΚΤ (π.χ. *άρθρο 105, παράγραφος 5*)
- Ομοφωνία με σύμφωνη γνώμη του Κοινοβουλίου και διαβούλευση με την ΟΚΕ και την ΕΤΠ (π.χ. *άρθρο 161*)
- Ομοφωνία με απλή γνώμη του Κοινοβουλίου (π.χ. *άρθρο 19, παράγραφος 1*)
- Ομοφωνία με απλή γνώμη του Κοινοβουλίου και διαβούλευση με το Ελεγκτικό Συνέδριο (π.χ. *άρθρο 279*)
- Ομοφωνία με απλή γνώμη του Κοινοβουλίου και διαβούλευση με την ΕΚΤ (π.χ. *άρθρο 111, παράγραφος 1*)
- Ομοφωνία με απλή γνώμη του Κοινοβουλίου και διαβούλευση με την ΟΚΕ (π.χ. *άρθρο 157, παράγραφος 3*)
- Ομοφωνία με απλή γνώμη του Κοινοβουλίου και διαβούλευση με την ΟΚΕ και την ΕΤΠ (π.χ. *άρθρο 175, παράγραφος 2*)
- Ομοφωνία χωρίς συμμετοχή του Κοινοβουλίου (π.χ. *άρθρο 88, παράγραφος 2*)
- Ομοφωνία χωρίς συμμετοχή του Κοινοβουλίου με διαβούλευση με την ΕΚΤ (π.χ. *άρθρο 123, παράγραφος 5*)
- Ομοφωνία χωρίς συμμετοχή του Κοινοβουλίου με διαβούλευση με την ΟΚΕ (π.χ. *άρθρο 144*)

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΣΤΗ ΣΥΝΘΗΚΗ ΕΚ ΑΝΑΛΟΓΑ ΜΕ ΤΗ

ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ¹

Ψηφοφορία με ειδική πλειονηφία στο Συμβούλιο με συναπόφαση

- Κανόνες που απαγορεύουν κάθε διάκριση λόγω ιθαγένειας. Άρθρο 12.
- Ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων. Άρθρο 40.
- Δικαίωμα εγκατάστασης. Άρθρο 44.
- Συντονισμός των νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων που προβλέπουν ειδικό καθεστώς για τους υπηκόους των άλλων κρατών μελών κατά την άσκηση του δικαιώματος εγκατάστασης. Άρθρο 46, παράγραφος 2.
- Δικαίωμα εγκατάστασης για τις μη μισθωτές δραστηριότητες. Άρθρο 47, τέλος της δεύτερης παραγράφου.
- Υπηρεσίες. Άρθρο 55.
- Κοινοί κανόνες εφαρμοστέοι στις διεθνείς μεταφορές που εκτελούνται από ή προς την επικράτεια ενός κράτους μέλους ή που διέρχονται από την επικράτεια ενός ή περισσότερων κρατών μελών· όροι υπό τους οποίους γίνονται δεκτοί στις εθνικές μεταφορές ενός κράτους μέλους μεταφορείς μη εγκατεστημένοι σε αυτό· μέτρα για τη βελτίωση της ασφάλειας των μεταφορών. Άρθρο 71, παράγραφος 1.
- Επέκταση των διαδικαστικών κανόνων που προβλέπονται στο άρθρο 71, παράγραφος 1 στις θαλάσσιες και αεροπορικές μεταφορές. Άρθρο 80, παράγραφος 2.
- Μέτρα εναρμόνισης για την εσωτερική αγορά. Άρθρο 95, παράγραφος 1.
- Μέτρα ενθάρρυνσης της απασχόλησης. Άρθρο 129 (νέο).
- Τελωνειακή συνεργασία. Άρθρο 135 (νέο).
- Περιβάλλον και όροι εργασίας· υγεία, ασφάλεια, ενημέρωση και διαβούλευση με τους εργαζομένους· ένταξη των αποκλεισμένων από την εργασία προσώπων· ισότητα ευκαιριών και μεταχείρισης· μέτρα ενθάρρυνσης της συνεργασίας για την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού. Άρθρο 137, παράγραφος 1 και 2.
- Κοινωνική πολιτική (ισότητα ευκαιριών, μεταχείρισης και αμοιβής). Άρθρο 141.
- Εφαρμογή των αποφάσεων που αφορούν το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο. Άρθρο 148.
- Παιδεία. Άρθρο 149, παράγραφος 4 (πλην των συστάσεων).
- Επαγγελματική εκπαίδευση (μέτρα που συμβάλλουν στην υλοποίηση των στόχων του άρθρου 150). Άρθρο 150, παράγραφος 4.
- Δημόσια υγεία (ελάχιστες προϋποθέσεις για την ποιότητα και την ασφάλεια των οργάνων, μέτρα στον κτηνιατρικό και φυτοϋγειονομικό τομέα με άμεσο στόχο την προστασία της δημόσιας υγείας). Άρθρο 152, παράγραφος 4, στοιχεία α) και β).
- Μέτρα ενθάρρυνσης της προστασίας και της βελτίωσης της υγείας του ανθρώπου. Άρθρο 152, παράγραφος 4, στοιχείο γ).
- Προστασία των καταναλωτών. Άρθρο 153, παράγραφος 4.
- Διευρωπαϊκά δίκτυα, προσανατολισμοί. Άρθρο 156, πρώτο εδάφιο.
- Άλλα μέτρα που αφορούν τα διευρωπαϊκά δίκτυα. Άρθρο 156.
- Εκτελεστικές αποφάσεις που αφορούν το ΕΤΠΑ. Άρθρο 162.
- Ερευνητικό πρόγραμμα-πλαίσιο. Άρθρο 166.
- Θέσπιση των μέτρων που αναφέρονται στα άρθρα 167, 168 και 169 - έρευνα. Άρθρο 172.
- Περιβάλλον (κοινοτικές δράσεις για την υλοποίηση των στόχων του άρθρου 174). Άρθρο 175, παράγραφος 1.

¹ Οι τροποποιήσεις που επήλθαν με τη Συνθήκη της Νίκαιας σημειώνονται με παχείς και πλάγιους χαρακτήρες.

- Πρόγραμμα δράσης σε άλλους τομείς του περιβάλλοντος. Άρθρο 175, παρ. 3 Σ.
- Συνεργασία για την ανάπτυξη. Άρθρο 179.
- **Καθεστώς και κανόνες χρηματοδότησης των πολιτικών κομμάτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Άρθρο 191.**
- Γενικές αρχές σχετικά με τη διαφάνεια. Άρθρο 255, παρ. 2 (νέο).
- Καταπολέμηση της απάτης κατά των οικονομικών συμφερόντων της Κοινότητας. Άρθρο 280, παρ. 4.
- Στατιστικές. Άρθρο 285, παρ. 1.
- Σύσταση ανεξάρτητου εποπτικού οργάνου για την προστασία των δεδομένων. Άρθρο 286, παρ. 2.

Ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία στο Συμβούλιο με απλή διαβούλευση

- Εξουσιοδότηση για την καθιέρωση στενότερης συνεργασίας. Άρθρο 11, παρ. 2.
- Κοινή γεωργική πολιτική. Άρθρο 37, παρ. 3.
- Ελευθέρωση των υπηρεσιών. Άρθρο 52, παρ. 1.
- Κατάρτιση του καταλόγου των τρίτων χωρών που υπόκεινται στην υποχρέωση έκδοσης θεώρησης ή που απαλλάσσονται από την υποχρέωση αυτή και κατάρτιση ενιαίου υποδείγματος για τις θεωρήσεις. Άρθρο 67, παρ. 3.
- Θέσπιση ρυθμίσεων σχετικών με τον ανταγωνισμό. Άρθρο 83.
- Έκδοση κανονισμών σχετικών με τις κρατικές ενισχύσεις. Άρθρο 89.
- Διατάξεις εφαρμογής του πρωτοκόλλου για τη διαδικασία του υπερβολικού ελλείμματος. Άρθρο 104, παρ. 14, τελευταίο εδάφιο.
- Τροποποίηση ορισμένων διατάξεων του πρωτοκόλλου για το καταστατικό του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ. Άρθρο 107, παρ. 6.
- Όρια και όροι σύμφωνα με τους οποίους η ΕΚΤ δύναται να επιβάλλει πρόστιμα. Άρθρο 110, παρ. 3.
- Απόφαση για τη μετάβαση στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ. Άρθρο 121, παρ. 3 και 4 συν έκθεση του ΕΝΙ μετά την αξιολόγηση του Συμβουλίου.
- Απόφαση για την είσοδο ενός κράτους εκτός του ενιαίου νομίσματος. Άρθρο 122, παρ. 2.
- Χάραξη κατευθυντηρίων γραμμών τις οποίες τα κράτη μέλη λαμβάνουν υπόψη στις πολιτικές τους για την απασχόληση, βάσει συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Άρθρο 128, παρ. 2.
- Ειδικά ερευνητικά προγράμματα. Άρθρο 166, παρ. 4.
- Έρευνα, δημιουργία κοινών επιχειρήσεων. Άρθρο 172, παρ. 1.
- **Οικονομική, χρηματοοικονομική και τεχνική συνεργασία με τις τρίτες χώρες. Άρθρο 181α.**
- Κατάρτιση του κανονισμού υπηρεσιακής κατάστασης των υπαλλήλων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και του καθεστώτος που εφαρμόζεται επί του λοιπού προσωπικού των Κοινοτήτων. Άρθρο 283.
- Θέσπιση μέτρων υπέρ των εξόχως απόκεντρων περιοχών. Άρθρο 299, παρ. 2.
- Υπογραφή, προσωρινή εφαρμογή και αναστολή της εφαρμογής διεθνών συμφωνιών. Άρθρο 300, παρ. 2, πρώτο εδάφιο.
- Θέσπιση διατάξεων σχετικών με το καταστατικό του ΕΣΚΤ. Άρθρο 42 του πρωτοκόλλου για το καταστατικό του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ.

Ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία στο Συμβούλιο με συνεργασία

- Πολυμερής εποπτεία. Άρθρο 99, παρ. 5.
- Εφαρμογή της απαγόρευσης προνομιακής πρόσβασης. Άρθρο 102, παρ. 2.
- Εφαρμογή της απαγόρευσης ανάληψης δεσμεύσεων ή υπεραναλήψεων. Άρθρο 103, παρ. 2.
- Μέτρα εναρμόνισης της ονομαστικής αξίας και των τεχνικών προδιαγραφών των κερμάτων. Άρθρο 106, παρ. 2.

Ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία στο Συμβούλιο με σύμφωνη γνώμη

- Τροποποίηση του πρωτοκόλλου για το καταστατικό του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ βάσει συστάσεως της ΕΚΤ. Άρθρο 107, παρ. 5.

Ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία στο Συμβούλιο χωρίς συμμετοχή του Κοινοβουλίου

- Καθορισμός των δασμών του κοινού δασμολογίου. Άρθρο 26.
- Εξαίρεση σε ένα κράτος μέλος ορισμένων δραστηριοτήτων από το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων σχετικά με το δικαίωμα εγκατάστασης. Άρθρο 45, δεύτερο εδάφιο.
- Επέκταση στους υπηκόους τρίτου κράτους οι οποίοι είναι εγκατεστημένοι στην Κοινότητα του ευεργετήματος των διατάξεων σχετικά με την παροχή υπηρεσιών. Άρθρο 57, παρ. 2, πρώτο μέρος.
- Λήψη άλλων μέτρων σχετικά με τις κινήσεις κεφαλαίων από ή προς τρίτες χώρες. Άρθρο 57, παρ. 2, πρώτο μέρος.
- Λήψη απολύτως αναγκαιών μέτρων διασφάλισης, εάν, λόγω εξαιρετικών περιστάσεων, οι κινήσεις κεφαλαίων από ή προς τρίτες χώρες προκαλούν σοβαρές δυσχέρειες στην ΟΝΕ. Άρθρο 59.
- Λήψη επειγόντων μέτρων σχετικά με τις κινήσεις κεφαλαίων και τις πληρωμές. Άρθρο 60, παρ. 1.
- Απόφαση σχετικά με την τροποποίηση ή την κατάργηση από ένα κράτος μέλος μονομερών μέτρων έναντι τρίτου κράτους όσον αφορά την κίνηση κεφαλαίων και τις πληρωμές. Άρθρο 60, παρ. 2, δεύτερο εδάφιο.
- Θέσπιση προσωρινών μέτρων σχετικά με τη δημόσια τάξη και την εσωτερική ασφάλεια υπέρ ορισμένων κρατών. Άρθρο 64, παρ. 2.
- Κατάργηση των διακρίσεων στον τομέα των μεταφορών. Άρθρο 75, παρ. 3.
- Κατάλληλες διατάξεις για τις θαλάσσιες και αεροπορικές μεταφορές. Άρθρο 80, παρ. 2.
- Έγκριση μέτρων όσον αφορά τους φόρους, πλην των φόρων κύκλου εργασιών, των ειδικών φόρων κατανάλωσης και των λοιπών εμμέσων φόρων. Άρθρο 92.
- Έκδοση οδηγιών για την εξάλειψη των στρεβλώσεων εντός της κοινής αγοράς. Άρθρο 96, δεύτερο εδάφιο.
- Σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με τους γενικούς προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών. Άρθρο 99, παρ. 2.
- Σοβαρές οικονομικές δυσκολίες κράτους μέλους οφειλόμενες σε φυσικές καταστροφές. Άρθρο 100, τέλος της παρ. 2.
- Απόφαση για την ύπαρξη ή μη υπερβολικού ελλείμματος. Άρθρο 104, παρ. 6.
- Απόφαση σχετικά με την προσαρμογή ή την εγκατάλειψη της κεντρικής ισοτιμίας του ECU. Άρθρο 111, τέλος της παρ. 1.
- Πολιτική συναλλαγματικών ισοτιμιών. Άρθρο 111, παρ. 2.
- Μεθόδευση των διαπραγματεύσεων και της σύναψης διεθνών συμφωνιών σχετικά με νομισματικά ή συναλλαγματικά θέματα. Άρθρο 111, παρ. 3.
- Απόφαση για τη θέση της Κοινότητας σε διεθνές επίπεδο όσον αφορά την ΟΝΕ. Άρθρο 111, παρ. 4, πρώτη φράση.
- Σύνθεση της Οικονομικής και Δημοσιονομικής Επιτροπής. Άρθρο 114, παρ. 3.
- Παροχή και ανάκληση της αμοιβαίας συνδρομής σε κράτος μέλος λόγω δυσχερειών ή απειλής δυσχερειών στο ισοζύγιο πληρωμών. Άρθρο 119, παρ. 2 και 3.
- Τροποποίηση, αναστολή ή κατάργηση των μέτρων διασφάλισης. Άρθρο 120, παρ. 3.
- Απόφαση σχετικά με το κατά πόσον ένα κράτος μέλος χρειάζεται παρέκκλιση, η οποία έχει ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό του από τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που προβλέπονται από το ΕΣΚΤ. Άρθρο 122, παρ. 1.
- Συστάσεις σχετικά με την απασχόληση. Άρθρο 128, παρ. 4.

- Θέσπιση μέτρων για την εναρμόνιση των συστημάτων ενισχύσεων στον τομέα της εμπορικής πολιτικής. Άρθρο 132, παράγραφος 1.
- Εμπορική πολιτική. Άρθρο 133, παράγραφος 4.
- Εφαρμογή των άλλων συμφωνιών μεταξύ των κοινωνικών εταίρων. Άρθρο 139, παράγραφος 2.
- Συστάσεις σχετικά με την παιδεία. Άρθρο 149, παράγραφος 4, δεύτερη περίπτωση.
- Συστάσεις σχετικά με τη δημόσια υγεία. Άρθρο 152, τέλος της παραγράφου 4.
- Καθορισμός των αποδοχών, αποζημιώσεων και συντάξεων των μελών της Επιτροπής και του Δικαστηρίου. Άρθρο 210.
- Καθορισμός των όρων απασχολήσεως, των αποδοχών, αποζημιώσεων και συντάξεων των μελών του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Άρθρο 247, παράγραφος 8.
- Καθορισμός των αποζημιώσεων των μελών της ΟΚΕ. Άρθρο 258, τελευταίο εδάφιο.
- Κατάρτιση του σχεδίου προϋπολογισμού. Άρθρο 272, παράγραφος 3.
- Έγκριση εξόδων που υπερβαίνουν το προβλεπόμενο ένα δωδέκατο. Άρθρο 273, δεύτερο εδάφιο.
- Σύναψη συμφωνιών μεταξύ της Κοινότητας και ενός ή περισσότερων κρατών ή διεθνών οργανισμών. Άρθρο 301.
- Απόφαση για το είδος των κυρώσεων που επιβάλλονται σε ένα κράτος μέλος το οποίο παραβίασε τις αρχές του άρθρου 6, παράγραφος 1 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Άρθρο 309, παράγραφος 2.
- Απόφαση σχετικά με την μεταβολή ή την άρση των κυρώσεων που έχουν επιβληθεί σε ένα κράτος μέλος το οποίο παραβίασε τις αρχές του άρθρου 6, παράγραφος 1 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Άρθρο 309, παράγραφος 3.
- Λεπτομερείς διατάξεις για την ενσωμάτωση της Γραμματείας του Σένγκεν στη Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου. Άρθρο 7 του Πρωτοκόλλου για την ενσωμάτωση του κκεκτημένου του Σένγκεν.
- Τροποποίηση ή ακύρωση, αιτήσει κράτους μέλους, των αποφάσεων που λαμβάνει η Επιτροπή, όσον αφορά την εισαγωγή στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα προϊόντων εκ διυλίσεως πετρελαίου στις Ολλανδικές Αντίλλες. Άρθρο 3, παράγραφος 3 του Πρωτοκόλλου για τα προϊόντα εκ διυλίσεως πετρελαίου στις Ολλανδικές Αντίλλες.

Ψηφοφορία με ομοφωνία στο Συμβούλιο με συναπόφαση

- Διατάξεις για τη διευκόλυνση της άσκησης του δικαιώματος των πολιτών να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών. Άρθρο 18, παράγραφος 2 (Ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία).
- Εσωτερική αγορά (μέτρα κοινοτικής ασφάλισης για τους διακινούμενους εργαζομένους της Κοινότητας). Άρθρο 42.
- Συντονισμός των νομοθετικών, κανονιστικών ή διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών σχετικά με την ανάληψη και την άσκηση μη μισθωτών δραστηριοτήτων. Συντονισμός των υφιστάμενων αρχών της νομοθεσίας που διέπουν το καθεστώς των επαγγελματιών όσον αφορά την κατάρτιση και τους όρους πρόσβασης των φυσικών προσώπων. Άρθρο 47.
- Πολιτισμός. Άρθρο 151 (πλην των συστάσεων).

Ψηφοφορία με ομοφωνία στο Συμβούλιο με σύμφωνη γνώμη

- Ειδικά καθήκοντα της ΕΚΤ. Άρθρο 105, παράγραφος 6.
- Τροποποίηση του καταστατικού του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ. Άρθρο 107, παράγραφος 5.
- Διαρθρωτικά Ταμεία και Ταμεία Συνοχής. Άρθρο 161 (Ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία από το 2007 ή έγκριση των δημοσιονομικών προοπτικών).
- Ενιαία εκλογική διαδικασία. Άρθρο 190, παράγραφος 4.
- Συμφωνίες σύνδεσης (οι οποίες προβλέπονται στο άρθρο 310) και άλλες συμφωνίες που δημιουργούν ειδικό θεσμικό πλαίσιο που συνεπάγονται σημαντικές δημοσιονομικές επιπτώσεις καθώς και τροποποίηση πράξης η οποία εγκρίθηκε με συναπόφαση. Άρθρο 300, παράγραφος 3, δεύτερο εδάφιο.
- ***Ειδική διαδικασία :*** Ορισμός και διορισμός του Προέδρου και των μελών της Επιτροπής.

Ψηφοφορία με ομοφωνία στο Συμβούλιο με απλή διαβούλευση

- Θέσπιση των αναγκαίων μέτρων για την καταπολέμηση των διακρίσεων λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνοτικής καταγωγής, θρησκείας ή πεποιθήσεων, αναπηρίας, ηλικίας ή γενετήσιου προσανατολισμού. Άρθρο 13 (Συναπόφαση + ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία για την παράγραφο 2).
- Ιθαγένεια : δικαίωμα του εκλέγειν και εκλέγεσθαι. Άρθρο 19, παράγραφος 1.
- Επέκταση των δικαιωμάτων σχετικά με την ιθαγένεια, επικύρωση από τα κράτη μέλη. Άρθρο 22.
- Μέτρα εγκαθίδρυσης ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης (κατά τη διάρκεια πενταετούς μεταβατικής περιόδου). Άρθρο 67, παράγραφος 1 (συναπόφαση + ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία για το άρθρο 65 εξαιρουμένου του οικογενειακού δικαίου) (μεταγενέστερη μετάβαση στη ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία + συναπόφαση για το άρθρο 63 και 62, παρ. 3 και 62, παράγραφος 2, στοιχείο α) (Ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία + διαβούλευση με το ΕΚ για το άρθρο 66).
- Διατάξεις που αφορούν τις αρχές του καθεστώτος των μεταφορών και των οποίων η εφαρμογή θα ήταν δυνατόν να επηρεάσει σοβαρά το βιοτικό επίπεδο και την απασχόληση. Άρθρο 71, παράγραφος 2.
- Εναρμόνιση της έμμεσης φορολογίας. Άρθρο 93.
- Εναρμόνιση των νομοθεσιών. Άρθρο 94.
- Συναλλαγματικές ισοτιμίες του ecu έναντι μη κοινοτικών νομισμάτων. Άρθρο 111, παράγραφος 1, πρώτη φράση.
- Απόφαση σχετικά με την εξωτερική εκπροσώπηση της ONE. Άρθρο 111, τέλος της παραγράφου 4 (Ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία).
- Εμπορική πολιτική : επέκταση στις συμφωνίες σχετικά με τις υπηρεσίες και την πνευματική ιδιοκτησία. Άρθρο 133, παράγραφος 5 (Ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία).
- Μέτρα που αφορούν την κοινωνική ασφάλιση, την προστασία των εργαζομένων σε περίπτωση καταγγελίας της σύμβασης εργασίας, την εκπροσώπηση και συλλογική υπεράσπιση των συμφερόντων των εργαζομένων και των εργοδοτών, τις συνθήκες απασχόλησης των υπηκόων τρίτων χωρών που έχουν άδεια παραμονής και τις χρηματικές συνεισφορές με στόχο την προώθηση της απασχόλησης και τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Άρθρο 137, παράγραφος 3 (Ορισμένα μέρη του άρθρου θα περάσουν στη ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία + συναπόφαση μετά από ομόφωνη απόφαση του Συμβουλίου).
- Βιομηχανία. Άρθρο 157, παράγραφος 3.
- Μέτρα οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Άρθρο 159 (Ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία + συναπόφαση).
- Διατάξεις φορολογικού χαρακτήρα, μέτρα που αφορούν τη χωροταξία και τις χρήσεις της γης, μέτρα που επηρεάζουν τον ενεργειακό εφοδιασμό και την ενεργειακή βιοποικιλότητα. Άρθρο 175, παράγραφος 2.
- Καθορισμός των κατηγοριών προσφυγών ενώπιον του Πρωτοδικείου, της σύνθεσης του Πρωτοδικείου, και των αναγκαίων προσαρμογών και συμπληρωματικών διατάξεων του οργανισμού του Δικαστηρίου. Άρθρο 225, παράγραφος 2.
- Τροποποίηση του οργανισμού του Δικαστηρίου. Άρθρο 245, δεύτερο εδάφιο.
- Διορισμός των μελών του Ελεγκτικού Συνεδρίου. Άρθρο 247, παράγραφος 3 (Ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία).
- Απόφαση περί των ιδίων πόρων. Άρθρο 269.
- Έκδοση των δημοσιονομικών κανονισμών. Άρθρο 279 (Ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία).
- Υπογραφή, προσωρινή εφαρμογή και αναστολή της εφαρμογής των συμφωνιών που συνάπτει το Συμβούλιο σε τομείς όπου απαιτείται ομοφωνία για τη θέσπιση εσωτερικών κανόνων, καθώς και προκειμένου περί συμφωνιών σύνδεσης. Άρθρο 300, παράγραφος 2, τέλος πρώτου εδαφίου.
- Θέσπιση των αναγκαίων μέτρων για την πραγματοποίηση των στόχων της Κοινότητας. Άρθρο 308.
- Κοινός ορισμός της προέλευσης των προϊόντων εκ διυλίσεως πετρελαίου που προέρχονται από τρίτες χώρες και συνδεδεμένες χώρες. Άρθρο 6 του Πρωτοκόλλου για τα προϊόντα εκ διυλίσεως πετρελαίου στις Ολλανδικές Αντίλλες.
- Θέσπιση των κατάλληλων διατάξεων για τον καθορισμό των λεπτομερειών των κριτηρίων σύγκλισης που αναφέρονται στο άρθρο 121 της Συνθήκης ΕΚ. Άρθρο 6 του Πρωτοκόλλου σχετικά με τα κριτήρια σύγκλισης.

Ψηφοφορία με ομοφωνία στο Συμβούλιο χωρίς συμμετοχή του Κοινοβουλίου

- Λήψη μέτρων σχετικά με τις κινήσεις κεφαλαίων από ή προς τρίτες χώρες τα οποία συνιστούν οπισθοχώρηση της διαδικασίας ελευθέρωσης που προβλέπεται από το κοινοτικό δίκαιο. Άρθρο 57, τέλος της παραγράφου 2.
- Αποφάσεις σχετικά με τη συμμόρφωση προς την κοινή αγορά των κρατικών ενισχύσεων στον τομέα του ανταγωνισμού. Άρθρο 88, παράγραφος 2.
- Μέτρα προσαρμοσμένα στην οικονομική κατάσταση. Άρθρο 100, παράγραφος 1 (Ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία).
- Χορήγηση κοινοτικής χρηματοδοτικής ενίσχυσης σε κράτος μέλος που αντιμετωπίζει σοβαρές οικονομικές δυσκολίες. Άρθρο 100, παράγραφος 2 (Ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία).
- Θέσπιση αμετάκλητων συναλλαγματικών ισοτιμιών μεταξύ των εθνικών νομισμάτων και μεταξύ του ecu και των εθνικών νομισμάτων καθώς και άλλων μέτρων αναγκαίων για την ταχεία εισαγωγή του ecu ως ενιαίου νομίσματος. Άρθρο 123, παράγραφος 4 (Ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία).
- Κατάργηση παρέκκλισης που έχει δοθεί σε κράτος εκτός του ενιαίου νομίσματος και άλλα μέτρα απαραίτητα προς το σκοπό αυτό. Άρθρο 123, παράγραφος 5.
- Εφαρμογή συμφωνιών μεταξύ κοινωνικών εταίρων στους τομείς που εμπίπτουν στο άρθρο 137, παράγραφος 3. Άρθρο 139, παράγραφος 2.
- Ανάθεση στην Επιτροπή καθηκόντων που αφορούν την εκτέλεση κοινών μέτρων, ιδίως σε ό,τι αφορά την κοινωνική ασφάλιση των διακινούμενων εργαζομένων. Άρθρο 144.
- Συστάσεις στον πολιτιστικό τομέα. Άρθρο 151, παράγραφος 5, δεύτερη περίπτωση.
- Καθορισμός λεπτομερών διατάξεων και διαδικασίας σύνδεσης των υπερπόντιων χωρών και εδαφών με την Κοινότητα. Άρθρο 187.
- Διορισμός του Γενικού Γραμματέα (Υπατου Εκπροσώπου για την ΚΕΠΠΑ) και τον Αναπληρωτή Γενικού Γραμματέα του Συμβουλίου. Άρθρο 207, παράγραφος 2 (Ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία).
- Τροποποίηση του αριθμού των μελών της Επιτροπής. Άρθρο 213, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο.
- Απόφαση μη αντικατάστασης Επιτρόπου μετά από παραίτηση ή απαλλαγή. Άρθρο 215, δεύτερο εδάφιο (Ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία).
- Αύξηση του αριθμού των δικαστών του Δικαστηρίου. Άρθρο 221, τέταρτο εδάφιο.
- Αύξηση του αριθμού των γενικών εισαγγελέων. Άρθρο 222, τρίτο εδάφιο.
- Έγκριση του κανονισμού διαδικασίας του Δικαστηρίου. Άρθρο 223 (Ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία).
- Έγκριση του κανονισμού διαδικασίας του Πρωτοδικείου. Άρθρο 225, παράγραφος 4 (Ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία άρθρο 224).
- Έγκριση του κανονισμού διαδικασίας του Δικαστηρίου. Άρθρο 245, τρίτο εδάφιο.
- Διορισμός των μελών της ΟΚΕ και καθορισμός των αποζημιώσεών τους. Άρθρο 258, δεύτερο εδάφιο (Ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία).
- Διορισμός των μελών της ΕΤΠ και των αναπληρωτών τους. Άρθρο 263, τρίτο εδάφιο (Ψηφοφορία με ειδική πλειοψηφία).
- Καθορισμός του γλωσσικού καθεστώτος των οργάνων της Κοινότητας. Άρθρο 290.
- Τροποποιήσεις στον πίνακα των προϊόντων για τα οποία εφαρμόζονται οι διατάξεις σχετικά με την παραγωγή ή εμπορία όπλων, πυρομαχικών και πολεμικού υλικού. Άρθρο 296, παράγραφος 2.
- Αναγκαία μέτρα για την εφαρμογή του κεκτημένου του Σένγκεν. Άρθρο 2, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο του Πρωτοκόλλου για την ενσωμάτωση του κεκτημένου του Σένγκεν.
- Καθορισμός της νομικής βάσης για κάθε διάταξη ή απόφαση που συνιστούν το κεκτημένο του Σένγκεν. Άρθρο 2, παράγραφος 1, τέλος δεύτερου εδαφίου του Πρωτοκόλλου για την ενσωμάτωση του κεκτημένου του Σένγκεν.
- Σύναψη χωριστής συμφωνίας με την Ισλανδία και τη Νορβηγία για τον καθορισμό των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων μεταξύ της Ιρλανδίας και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και Βορείου Ιρλανδίας, αφενός, και της Ισλανδίας και της Νορβηγίας, αφετέρου στους τομείς του κεκτημένου του Σένγκεν που ισχύουν για τα κράτη αυτά. Άρθρο 6, δεύτερο εδάφιο του Πρωτοκόλλου για την ενσωμάτωση του κεκτημένου του Σένγκεν.